

De Wervelwind

Jaargang 3 No 24

2008.05.12.024

Van Gybland Oosterhoff

British propaganda
Newspaper dropped
over the Netherlands by
the RAF. Year 3 number
24.

Larger edition that was
handed out after the
Liberation of the
Netherlands

DE Wervelwind

No. 24 — Uitgave voor bevrijd gebied — December 1944

MAANDBLAD VOOR VRIJHEID, WAARHEID EN RECHT

DE DRIE ORANJE-TELGEN

DE Wervelwind

MAANDBLAD VOOR VRIJHEID, WAARHEID EN RECHT

BOUWEN AAN DE TOEKOMST

HET nummer van de *Wervelwind*, dat U thans bereikt, bevat slechts een gedeelte van de copy en illustraties, welke de Redactie in haar oorspronkelijken opzet bestemd had voor het gansche bevrijde Nederland. De immer wisselvallige oorlogskansen hebben dezen eersten opzet omvergeworpen. Wat reeds gedurende de maanden van den snellen Geallieerden opmarsch door Frankrijk en België was gereedgemaakt, lag omstreeks „Dollen Dinsdag“ (5 September) persklaar om gedrukt te worden op groot formaat met 96 bladzijden inhoud. Wat daarna gebeurde is U allen bekend: het hardnekkig vasthouden van den vijand aan het Albertkanaal, de groote Geallieerde doorbraak tot voorbij Nijmegen, de heroische strijd der luchttroepen bij Arnhem, het tijdelijk stokken van het Geallieerd offensief over de groote rivieren heen, en tenslotte de zware strijd om de openstelling van de Schelde en van de haven van Antwerpen, noodzakelijke voorwaarde voor elk nieuw Geallieerd offensief op groote schaal. Oorspronkelijk hooggespannen verwachtingen van snellen afloop van den strijd in Nederland werden teleurgesteld; de stemming van oplaaierende vreugde overall maakte plaats voor die van ernstige, bittere vastberadenheid in bezet gebied, van geestdrift om de bevrijding, vermengd met weemoed om de gevallen en zorg voor den dag van morgen in bevrijde streken. Wat Churchill de „gloeïend heete hark van den oorlog“ noemde, bleef Nederland niet bespaard.

Bevrijding en verwoesting waren op sommige plaatsen onafscheidelijk aan elkaar verbonden. Alle transportruimte vanuit Engeland diende aanvankelijk uitsluitend voor militaire doeleinden; later beschikbaar komende vliegtuigen naar bevrijd gebied werden volgepropt met verbandmiddelen en hoognoodige medicijnen, noodzakelijk in plaatsen, eerst door de Duitschers uitgeplunderd en toen moedwillig geteisterd. Onder die omstandigheden zou het misdad onzerzijds zijn geweest, ook maar een halve M³ in beslag te willen nemen van kostbare laadruimte. Thans, nu de Geallieerde vlaggen en ook de Nederlandsche driekleur over de wateren van de Schelde gaan wapperen, achten wij het pas verantwoord in bevrijd gebied een uittreksel in omloop te brengen van gedeeltelijk herschreven artikelen, die voor het oorspronkelijke „Bevrijdingsnummer“ waren bestemd. Ook in dit nummer, speciaal voor bevrijd gebied, hebben wij de traditioneele taak van de *Wervelwind* willen voortzetten: het verstrekken van breeder informatie en samenvatting, dan waartoe radio en dagbladpers uitteraard in staat zijn, en dan in 't bijzonder op gebieden, waarover men in bevrijd gebied slecht of onvoldoende is ingelicht als gevolg van de langdurige isolatie. Want specifiek Nederlandsche problemen worden in de vrije pers volop en uitvoerig behandeld, met een openhartigheid, die de vrije wereld er van overtuigt, dat de Nederlander niets van zijn critischen zin heeft ingeboet.

Diep geroerd is men te Londen geweest door het

choone gebaar van de gemeentenaren van Weert: elke veeke verzorgt daar telkens een andere buurtschap het graf der Geallieerde strijders, gevallen bij de bevrijding van Weert, met versche bloemen. Een eenheid in pieteit, die den weg wijst naar duurzame samenwerking, niet alleen tusschen Nederland en zijn Angelsaksische bondgenooten, maar tevens tusschen Nederlanders en Nederlanders.

Met bijzondere instemming heeft men te Londen den oproep vernomen van 40 Nederlanders van alle confesionele en politieke richtingen ter bevordering van breeder onderling begrip. Het oogenblik der bevrijding zelve is een roes; daarna worden in elk bevrijd gebied de meerendeels gezonden spanningen voelbaar, die in een rijk gedifferentieerd volksgeheel als het Nederlandsche, democratie sinds eeuwen, organisch bij het leven behooren gelijk de spieren bij het lichaam. Het gaat er nu slechts om, in welke richting deze spanningen gestuwd worden; of zij zich al of niet gelijk richten. In een overgangperiode, gelijk het Zuiden van Nederland deze heden beleeft, is het oogenblik der uiteindelijke kristallisatie nog lang niet aangebroken.

Er blijven niettemin spanningen optreden, allereerst tusschen persoonlijke en groepsbelangen enerzijds en het breeder volksbelang anderzijds; het is bijvoorbeeld hard, van het karig rantsoen nog een aantal kostbare calorieën te moeten missen, omdat er voorraden aangelegd moeten worden ten behoeve van inmiddels bevrijde gebieden, waar de voedseltoestand nog nijpender is.

Het zou van weinig zin voor realiteit getuigen, indien wij vanuit Londen ook niet inzagen, dat dergelijke spanningen, typisch voor een overgangperiode, evenzeer moeten optreden tusschen de vernieuwers van allerlei schakeering en hen, die, zooals het bovengronds gekomen „Je Maintiendrai“ het uitdrukte „teveel bouwen in den stijl 1940“. Ook hier zal mettertijd de eeuwige waarheid der democratie doorwerken, dat zij, behalve uit voortdurende vernieuwing, in methode bestaat uit compromis en overleg; compromis echter thans, dat nimmer voeren zal tot het prijsgeven der beginselen, waarvoor zooveel bloed is gestort in den jarenlangen strijd; overleg, vergemakkelijkt ditmaal door het heenzien over de scheidslijn naar datgene wat verbindt, in een nieuwe waardeering, gewonnen uit gemeenschappelijken strijd tegen denzelfden vijand.

Bovenstaande overwegingen werden geenszins ingegeven door den lust, onzerzijds lessen uit te deelen; wij hebben slechts getracht enkele groote lijnen te onderscheiden, welke verloop uit de thans zoo nabije verte, die Londen geworden is, wellicht duidelijker te onderkennen zijn dan door sommigen in bevrijd gebied zelve, die er te dicht bovenop zitten. De ervaring uit andere bevrijde landen, die in Nederland slechts zeer fragmentarisch ter beschikking staat, komt ons hierbij te

stade. Hoe goed hebben wij haar begrepen, die kreet, geuit in een ingezonden stuk in „Veritas“: „Het volk wil daden zien!“ Uit bevrijd België, uit bevrijd Frankrijk, heeft diezelfde kreet ons toegeklonken, wanneer ook daar bij sommigen ontgoocheling optrad over een te traag tempo, gedeeltelijk zuiver veroorzaakt door materiele moeilijkheden, die geen enkeling kan overzien.

Het leert ons allen, dat de bekende kreet: „Na den oorlog moeten wij den vrede winnen“ een diepe waarheid bevat, die geen oogenblik te vroeg is verkondigd. En het winnen van den vrede zal in Nederland bijzondere moeilijkheden met zich meebrengen, wegens den misdadigen omvang der roekelooze Duitse vernielingen. Gelegenheid voor daden zal er zijn, te over. De vrije wereld houdt het oog reeds heden gericht op bevrijd Nederlandsch gebied, in de vaste verwachting, dat het Nederlandsche volk, een volk van noeste en onverdroten bouwers, ook ditmaal de barste moeilijkheden de baas zal worden. In den tijd van opbouw, die aanbreekt, zal Nederland, den breeden blik van zijn voorgelacht getrouw, niet meer bij dagen rekenen, zelfs niet bij jaren, maar zoo noodig bij decennien. Het huidige geslacht zal de zware, maar trotsche taak op zich moeten nemen, te zwoegen voor het volgende, te zwoegen, om Nederland weer bewoonbaar te maken: de kleine levensruimte, die slechts millioenen kan herbergen, wanneer het gansche vernuftige technische apparaat eerst wordt hersteld, dat deze hooge bevolkingsdichtheid mogelijk maakte; te zwoegen tegen het water, den ervvijand, door den laffen vijand zonder noodzaak ter wille van zinlooze verwoesting binnengelaten; te worstelen om de bevrijding van Indonesië, dat dan zijn nieuwe waardige plaats zal verwerven in het groote gemeenebest.

De vrije wereld weet het: het volk van Nederland, dat na de furie van den 80-jarigen oorlog een gemeenebest opbouwde, dat de zeeën beheerschte tientallen jaren lang; het volk, dat, terwijl sommige van zijn steden toen nog belegerd werden, gedreven door dezelfde breede visie, die thans opnieuw noodzakelijk is, om den Noord trachtte te varen naar een tropenrijk, waarvoor het in vollen oorlog den grondslag legde; het volk van vernuftelingen, dat een Leeghwater voortbracht, die enkel met windkracht land uit water won; het volk, dat in de 20ste eeuw den grootsten dijk ter wereld bouwde en de toender-tijd grootste kunstmatige haven; dit volk van ingenieurs en vaklieden, van Nederlandsche bouwers, van bidders en werkers — het zal, hoe geteisterd ook door de Duitse vernielers, nimmer bij de pakken neerzitten op kale puinvlakten en doorkwelde dijken, maar gedreven door het geloof in zijn groote toekomst doorzetten, alle aanvankelijke moeilijkheden ten spijt, om te bouwen aan een schip van staat, dat varen zal als nooit te voren!

De Redactie

Voordat het nieuwe nummer ter perse gaat wordt het zorgvuldig nagekeken en afgewerkt.

DE GESCHIEDENIS VAN DE „WERVELWIND”

DOOR EEN ENGELSCH LID

VAN DEN RAAD VAN REDACTIE

TEN tijde van Duinkerken dreef de zwarte rookkolom der tastbare duisternis, die de Duitse overrompeling vergezelde, ook een tijd lang boven de Britsche kust. Zij vormde een beangstigend symbool, vooral voor hen, die het voorrecht hadden een vrije pers te kunnen dienen in een nog steeds vrij land. Er waren er slechts weinigen, die, uitstarend naar Europa, zich niet de hartverscheurende kreet herinnerden „Komt over en helpt ons,” want in die apocalyptische maanden begonnen vele Bijbelsche spreuken weer tot de verbeelding der menschen te spreken. Maar al konden wij dan nog niet komen — wij konden tenminste helpen.

De radio heeft de verdienste als eerste den strijd met de vijandelijke propaganda in bezet Europa te hebben aanvaard, en de geschiedenis van de verschillende Nederlandsche en Geallieerde radio-omroepen zal ongetwijfeld te zijner tijd worden verteld. In dit bestek moeten wij ons beperken tot de geschiedenis van het gedrukte woord en beeld, zooals dat ten dienste van „Vrijheid, Waarheid en Recht” ontstond; hoe uit de eerste korte en onvolledige, bemoedigende boodschappen; uit de eerste korte pamfletten en nieuwsblaadjes, langzamerhand een regelmatig maandblad ontstond, klein van formaat, maar (ondanks zijn tekortkomingen) breed van inhoud en groot van ambitie.

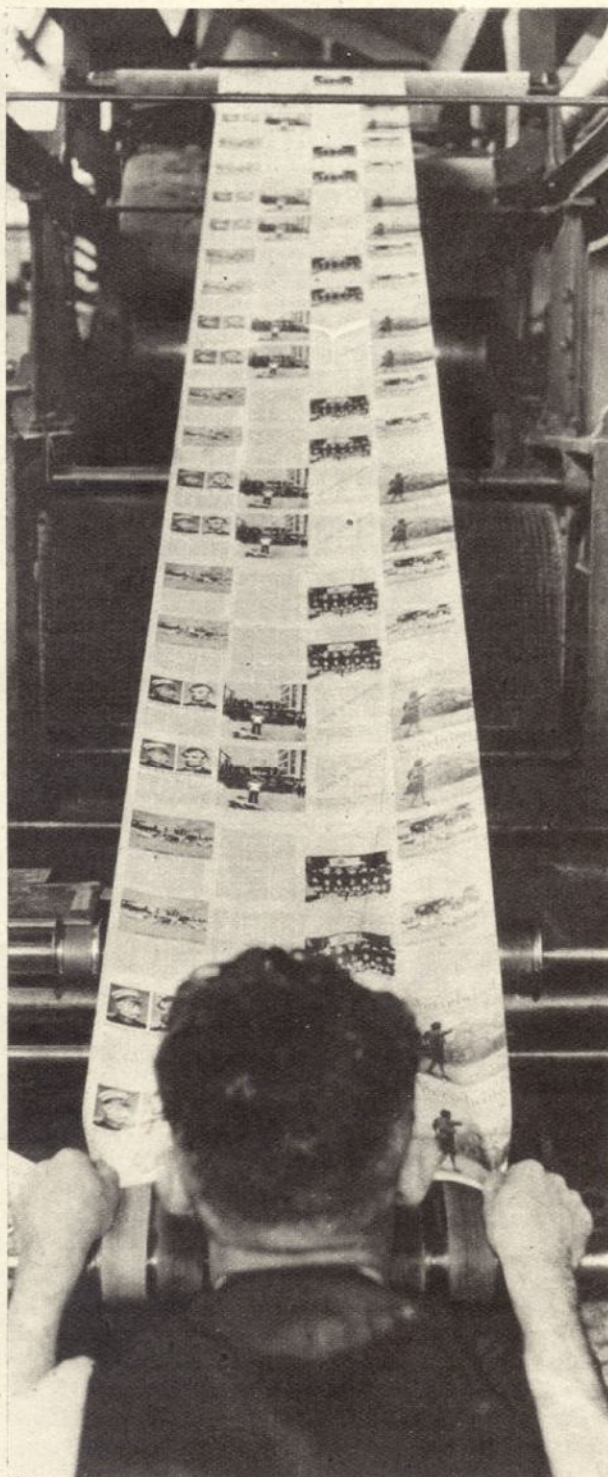
Wij begonnen langzaam, zoo langzaam, dat het voor sommigen onzer een ondragelijk verwijt was, dat wij, ondanks onze betrekkelijke veiligheid, achterbleven bij

de grootsche prestaties van de illegale pers. In dit eerste openbare nummer van de *Wervelwind* op groot formaat, moeten wij om te beginnen eens te meer uitdrukking geven aan onze groote bewondering voor de illegale pers, een bewondering, die wij reeds herhaaldelijk tot uitdrukking brachten in onze kleine en "geheime" uitgave. En vreemd genoeg waren onze technische grondproblemen, ondanks de oogenschijnlijk overvloedige hulpmiddelen, niet zoo veel verschillend van de problemen, die elke uitgever van een illegaal blad ondervond, vanzelfsprekend afgezien van de groote persoonlijke risico's, welke de ondergrondse uitgever dapper op zich nam.

In de eerste plaats waren ook wij aan geheimhouding gebonden, o.a. omdat de verspreiding afhing van operaties van de R.A.F. Ten tweede bestond er een groot tekort aan redactioneel personeel. Ten derde moesten wij, net zooals voor het drukken van illegale bladen het geval is, eerst de juiste techniek vinden, ja zelfs uitvinden. Voeg hierbij de vanzelfsprekende ontwrichting van een land, dat tot het uiterste gemobiliseerd werd om de grootste gewapende macht van zijn geschiedenis uit te rusten; de dag- en nachtaanvallen van de Luftwaffe; de lange en gevaarlijke ontsnappingsreizen van enkele van onze meest gewaardeerde medewerkers, — dan is dit alles, naar wij hopen, voldoende om onzen lezers duidelijk te maken, waarom met de plannen van de *Wervelwind* niet eerder kon worden begonnen dan tegen het einde van 1941. Alles moest trouwens wachten op de oplossing der technische problemen.

DE EERSTE EXPERIMENTEN

Terwijl de duisternis over Europa elken dag zwaarder werd; terwijl de totalitaire pers kwaadaardig verderwoerde en de straffen op het luisteren naar Londen zich verscherpten, nam bij hen, die verantwoordelijk waren voor de voorbereiding van per vliegtuig verspreide pamfletten, de ontevredenheid met den dag toe, wanneer zij de rekening opmaakten van hun beperkte resultaten. Kranten werden gedrukt, maar elke vergrooting van het formaat bracht grooter risico's met zich mee voor lezers en verspreiders in bezet gebied. Verder bleek uit rapporten, dat, de Gestapo ten spijt, het radionieuws door zeer velen werd gehoord. Wat Europa miste, dat was de vrije meeningsuiting. Daarom probeerden wij uit te vinden, of het niet mogelijk zou zijn om degelijke en uitvoerige artikelen uit de wereldpers weer te geven op miniatuur-filmpjes, die elken lezer van „secret service” romans kent. Deze artikelen zouden dan door de R.A.F. verspreid moeten worden, steeds wanneer deze toender-tijd zoo afgejakkerde luchtmacht dit maar even kon doen. Het nadeel van fotografische film was natuurlijk de zeer beperkte hoeveelheid afdrucken, die gemaakt kon worden. Onze experimenten werden gelukkig uitgevoerd

De „Wervelwind” komt in lange reepen van de pers.

in een studio van een bekende koperdiepdruk-drukkerij en wij besloten tot een proef of onze miniatuur-film niet leesbaar gereproduceerd kon worden op papier door middel van het normale gravure proces, inplaats van op het schaarsche en weerbarstige fotografische materiaal. Tegelijkertijd experimenteerden wij met de vlakke pers (de gewone drukmethode), waarbij echter het kleinste lettertype werd gebruikt. Maar ook op deze wijze bleek het onmogelijk om ook maar een deel van de minimum oplage op snelle wijze te drukken of in voldoende gecomprimeerden vorm. De illustraties waren evenmin geslaagd.

HET EERSTE BLAD

Ter wille van de historische nauwkeurigheid moeten wij hier echter vermelden, dat het eerste miniatuur tijdschrift op de vlakke pers werd gedrukt. Dit was een uitgave in zakformaat van het in Londen verschijnende maandblad *La France Libre*. Op denzelfden dag, dat dit product van de pers kwam, in November 1941, ontvingen wij de eerste proeven van ons gravure-experiment. Op het laatste oogenblik hadden wij er een foto ingevoegd voor reproductie in sterk verkleind formaat, en deze en de miniatuurtekst waren beide zoo scherp, dat wij onmiddellijk besloten in zee te gaan met een geïllustreerd blad in lilliput-formaat, dat, zoo noodig, in honderdduizenden exemplaren van de groote koperdiepdruk-persen kon komen. Als eerste onderwerp kozen wij een speciale uitgave van het Londensche *Vrij Nederland*. Sommige van onze lezers zullen zich deze uitgave wellicht herinneren, want gedurende December 1941 en Januari 1942 wierp de R.A.F. er exemplaren van boven Holland uit.

Het was voor alle betrokkenen een grootsch moment, toen wij de zekerheid verkregen, dat we voortaan de ideologische Nazi-verduistering konden doordringen met een compleet tijdschrift, dat door zijn specialen vorm onzen lezers tevens een zoo groot mogelijke veiligheid waarborgde. Gebrek aan plaatsruimte verbiedt ons te veel aandacht te schenken aan de persoonlijke noot, maar schrijver dezes herinnert zich enkele voorvallen, die misschien toch de moeite van het vermelden waard zijn. Zoo werd b.v. waargenomen, hoe een van onze professorale medewerkers exemplaren van het nieuwe tijdschrift in een park rondstrooide en ze toen weer oprapte, om, zooals hij zeide, „het genoeg te benaderen van de menschen in Holland, die de nummers vonden.” Een tweede collega nam proeven omtrent de verstopbaarheid van het blaadje door 100 nummers enkele dagen lang in zijn zakken en sokken te dragen, zonder dat iemand het merkte.

Verder ontstond hevige argwaan in politie-kringen, toen ergens een stapel „Wervelwinden” werd ontdekt,

die opzettelijk zoodanig waren uitgestrooid, dat wij de uitwerking van het weer erop konden nagaan.

Zoodra de technische kwestie was opgelost kwamen wij tot de verdere slotsom, dat het tijdschrift geheel het karakter moest hebben van een vrij orgaan met vrije meeningsuiting, zooveel mogelijk gericht op de behoeften van bezet Nederland, voorzoover wij die konden aanvoelen. De grofheden van propaganda zouden we overlaten aan hen, die Europa reeds met propaganda verstikten. Alleen op die manier kon de „Wervelwind” zich een natuurlijk en waardig bestaan verzekeren.

Dit maakte de vorming van een verantwoordelijken Raad van Redactie noodig. De technische apparatuur was uiteraard in handen van de Britsche autoriteiten, en de volgende stap bestond uit een onderhoud met den Heer A. Pelt, Hoofd van den Nederlandschen Regeerings Voorlichtingsdienst, die den Heer A. Den Doolaard en Professor M. Bokhorst aanwees om met de Britsche vertegenwoordigers samen te werken in het formuleeren van het redactioneele beleid. In Januari 1942 stelden de Heeren Bokhorst en Den Doolaard een schema op, waarvolgens het tijdschrift zich inderdaad voor een zeer belangrijk gedeelte heeft ontwikkeld.

In gevolge hun rapport werd in Februari 1942 een Raad van Redactie in het leven geroepen, en wij laten hieronder een beschrijving van den Heer Den Doolaard volgen over de werkwijze van den Raad:

„In de Nederlandsche pers verscheen indertijd een bericht, waaruit bleek, dat er omtrent de „Wervelwind” een misverstand bestond. Wanneer ik hier zeg: *Nederlandsche pers*, dan bedoel ik vanzelfsprekend de *ondergrondse pers*. Een Nederlandsch blad dan kenschetste de „Wervelwind” als: Het orgaan der Nederlandsche Regeering. Dit nu is gedeeltelijk een misverstand. Dat het ontstaan kon, spruit allereerst voort uit een verzuim aan deze zijde, dat wij hierbij aan willen vullen.

„Het denkbeeld, waaruit de „Wervelwind” ontstond, werd geopperd van Britsche zijde. Daarbij werd uitgegaan van de gedachte, dat ter voorlichting der bezette gebieden naast het gesproken woord komen moest het gedrukte woord: het woord, dat wel vliegt, maar niet vervliegt. Ter uitvoering van dit idee stelde de Britsche Regeering een apparaat ter beschikking, dat zoowel drukpersen als vliegtuigen omvatte. Nu had deze Regeeringsinstantie, ter uitvoering van haar opzet, kunnen trachten een aantal Nederlanders geheel of gedeeltelijk in dienst te nemen, om Engelsche teksten in het Nederlandsch te vertalen.

Bij de „Wervelwind” ging men echter anders te werk. Het beslissende bij elke menschelijke onderneming is de idee, die er achter zit. De „Wervelwind” nu werd geboren uit het denkbeeld der Vereenigde

Volkeren. Geen der strijdende naties moest in het tijdschrift een al te overheerschende plaats krijgen; allen immers, ook Nederland, droegen het hunne tot de overwinning bij. Daarnaast kon de "Wervelwind" slechts voldoening wekken bij een Nederlandsch lezerspubliek, wanneer het tijdschrift zich, zoowel wat uiterlijk als inhoud betreft, zoo goed mogelijk aanpaste bij den Nederlandschen geest. Om deze denkbeelden in practijk te brengen werd een vrij omvangrijke Raad van Redactie gevormd, waaruit weer een klein werkcomité voortkwam. In beide lichamen namen in het begin zoowel Engelschen als Nederlanders zitting; later, vanaf het oogenblik waarop de Vereenigde Staten een steeds belangrijker aandeel gingen nemen in de oorlogvoering op Europeesch terrein, werd de Raad uitgebreid met een vertegenwoordiger van het Amerikaansche "Office of War Information" (Amerikaansch Oorlogs-Voorlichtingsbureau).

„De groote en de kleine Redactieraad verhouden zich tot elkaar ongeveer als Eerste en Tweede Kamer. Hoe is namelijk de gang van zaken?

„Eerst komt elke maand het werk-comité samen. Het wordt voorgezeten door Prof. G. N. Clark, Regius professor in de moderne geschiedenis te Cambridge, een geleerde, die Nederland goed kent en zich als geschiedkundige bijzonder met Nederlandsche historie heeft beziggehouden en die een jarenlange ervaring heeft als redacteur van verschillende tijdschriften. Verder hebben zitting: de Heer A. Pelt, die altijd met succes waakt, dat het echt Nederlandsche gezond verstand niet in het gedrang komt; Prof. Bokhorst, die zich in het bijzonder bezig houdt met beschavingsgeschiedenis en den strijd der Kerken; een officieel Engelsch vertegenwoordiger, wiens naam volgens Britsche usance niet genoemd mag worden, maar wiens initialen onderaan dit artikel voorkomen, en die door zijn voortreffelijke smaak en vakkennis het tijdschrift een geheel eigen uiterlijk wist te geven; de Amerikaansche vertegenwoordigers; een Engelandvaarder, wiens naam en functie jammer genoeg voorloopig duister moeten blijven, maar die het tijdschrift verrijkte door zijn ervaring in ondergronds werk; Mevrouw Den Doolaard als eindredactrice, en schrijver dezes, wiens bijzondere taak het is — behalve het schrijven van artikelen — zooveel mogelijk voor de taalkundige zuiverheid der vertalingen te zorgen.

„Op deze vergadering van het werk-comité brengt elk zijn plannen voor het volgende nummer naar voren, waaruit zich discussies ontspringen omtrent de vraag, of deze al dan niet geschikt en belangwekkend zijn voor Nederland. Tijdens deze discussies ziet men een eigenaardigen vorm van democratie in werking. Gestemd wordt er namelijk nimmer; wanneer de meeningen al te veel uiteenloopen spreekt de Voorzitter een Salomo's oordeel uit, dat altijd vernietigend is van korthed en ontwapenend door humoristische formulering.

„Een week later komt de voltallige Raad van Re-

dactie bijeen, waarin ook leden van het Nederlandsche Kabinet zitting hebben. Prof. Gerbrandy vooral getrooste zich ten behoeve van de „Wervelwind" zeer veel moeite. In dit „plenum" worden dan de voorstellen van het werk-comité besproken en eventueel aangevuld met nieuwe.

„Vanzelfsprekend heeft de Nederlandsche Regeering van de door de "Wervelwind" geboden gelegenheid gebruik gemaakt maatregelen zwart op wit ter kennis van de Nederlandsche bevolking te brengen. De inhoud dezer "Kantteekeningen bij enkele belangrijke Regeeringsmaatregelen", gekenmerkt door het Nederlandsche wapen bovenaan, staat dan ook onder directe verantwoordelijkheid der Nederlandsche Regeering; maar overigens is de "Wervelwind" het orgaan, noch der Britsche, noch der Amerikaansche, noch der Nederlandsche Regeering. Het poogt te zijn een orgaan der Vereenigde Volkeren. Bijdragen worden nimmer van bovenaf ingezonden of opgedrongen, maar van redactie-wege worden voor elk nummer een of meer medewerkers uitgenoodigd.

„Wellicht heeft de oorspronkelijk maandelijksche aanwezigheid van een Ministerieel artikel voedsel gegeven aan de gedachte, dat de "Wervelwind" het orgaan der Nederlandsche Regeering zou zijn; deze artikelen wilden echter tegemoet komen aan den wensch herhaaldelijk vanuit bezet gebied geuit, om zooveel mogelijk te vernemen omtrent de werkzaamheid der Nederlandsche Regeering.

„Tenslotte gelieve de lezer er rekening mee te houden, dat minstens de helft van het werk, dat aan de "Wervelwind" vastzit, in krap gemeten vrijen tijd (voorzoover een oorlog die kent) verricht moet worden door menschen, die ook nog ander dagelijksch werk hebben. Dit niet ter verontschuldiging, maar ter verklaring van de vele onvolkomenheden, waarvan de redacteurs zich maar al te zeer bewust zijn."

Alvorens deze phase van de geschiedenis van de „Wervelwind" te beëindigen, zouden wij willen vermelden, dat allen, die bij het werk betrokken waren zich steeds gesteund en beloond voelden door de welwillende ontvangst van het tijdschrift in Nederland, waarover wij langs verschillende wegen berichten ontvingen. De Raad van Redactie is veel dank verschuldigd aan die Nederlandsche Ministers, die ons met goeden raad hebben bijgestaan, en vooral aan de Engelandvaarders, die ons critiek en waardeering kwamen brengen.

Als een Engelschman, die het voorrecht heeft gehad de „Wervelwind" te dienen vanaf het beginstadium, zou ik gaarne mijn waardeering willen uitdrukken over de hartelijke wijze, waarop onze Nederlandsche en Amerikaansche collega's met ons hebben samengewerkt. Bij de uitvoering onzer taak, die dikwijls gepaard ging met moeilijkheden en altijd ingewikkeld was, ondervonden wij een onderling enthousiasme en begrip,

dat zeer hoopgevend was voor de toekomstige verhoudingen van onze drie landen. Niemand zal er iets op tegen hebben, indien hier speciaal genoemd worden diegenen, wier werk hen in zoo nauw contact met ons bracht, n.l. den Heer en Mevrouw Den Doolaard. Eerstgenoemde heeft een leeuwenaandeel gehad in het uitgeven van ons tijdschrift; weinigen weten echter, dat zonder laatstgenoemde, door haar beheersching van alle redactioneele bijzonderheden vanaf het eerste begin, de „Wervelwind” nauwelijks had kunnen voortbestaan.

Last, maar zeker niet least, moeten wij diegenen herdenken, die alles op het spel hebben gezet, opdat „Vrijheid, Waarheid en Recht” in Europa zouden voortleven: de bemanningen van de R.A.F. en de Amerikaansche Luchtmacht, en de mannen en vrouwen in Nederland, die de „Wervelwind” verspreid hebben.

De eerste phase van de „Wervelwind” is thans voorbij. Gedurende enkele jaren hebben vertegenwoordigers van drie landen samengewerkt als beheerders van een tijdschrift, dat het streven kristalliseerde van al diegenen, die bondgenooten waren in den oorlog tegen het fascisme. Wij zullen niet allen het voorrecht en genoegen hebben ook in de toekomst onze huidige taak voort te kunnen zetten; maar laten wij hopen, dat de „Wervelwind” in zijn nieuwen vorm ook in de komende jaren de vriendschap tusschen onze landen zal dienen.

J.H.McM.

De tijdschriften worden in een speciale bom gepakt. In den neus van de bom is een explosieve lading aangebracht, die op een bepaalde hoogte ontploft.

Nadat de bom in de lucht is ontploft vallen de blaadjes in een dichten regen op bezet gebied neer.

NEDERLANDSCH-INDIË IN DE WERELD

DOOR EDELEER C. O. VAN DER PLAS

ONS "Rijk in Europa", zooals de grondwet Nederland noemt, heeft een bijzondere beteekenis voor de wereld. Sedert het Nederlandsche volk geboren is uit een strijd om geestelijke vrijheid tegen den machtigsten staat ter wereld, is Nederland steeds geweest een bolwerk voor vrijheid, verdraagzaamheid en recht, ook en vooral in internationale betrekkingen.

Nederlandsch-Indië heeft voor de wereld zijn eigen en zeker niet geringer beteekenis. Daar kwamen samen in een der strategisch meest belangrijke deelen van de wereld, in den Archipel gelegen tusschen Azië en het geheel Europeesche Australië en Nieuw-Zeeland, het verdraagzaamste volk van Europa en de Indonesiërs, die op enkele groepen na het verdraagzaamste volk van de wereld zijn. De sedert eeuwen in Nederlandsch-Indië gevestigde Chineezers doen in dit opzicht weinig voor ons beiden onder. Zijn de Nederlanders een der oudste democratieën in Europa, de *basis* van de Indonesische maatschappij is door en door democratisch.

Met de Franschen zijn wij Nederlanders wel het meest vrij van rasvooroordeel. En op de Franschen hebben wij voor, dat wij niet onze taal en cultuur willen opleggen, maar sterker dan wie ook eerbied hebben voor taal, cultuur en zeden van anderen.

Door al deze gelukkige omstandigheden is het mogelijk in Nederlandsch-Indië een land en maatschappij te scheppen rijk geschakeerd, van velerlei cultuurinhoud en toch hecht verbonden door onderlinge eerbiediging en waardeering en door bereidheid van alle bevolkingsgroepen voor dezelfde idealen van vrijheid, verdraagzaamheid en gerechtigheid te strijden en zoo noodig alles te offeren.

Deze eenheid tot stand te brengen in een krachtige gemeenschap van nu reeds meer dan 70 millioenen zielen is Nederland's roeping en taak.

Daarin mogen wij niet falen. Want, indien wij er niet in slagen op de eenig mogelijke plaats in den Pacific, met de eenig mogelijke Aziatische bevolking, een brug te vormen tusschen Oost en West, tusschen Azië en de Westersche volken, een brug die tevens een barrière tegen agressie vormt, dan is de kans groot dat eenmaal een gewelddadige botsing tusschen Oost en West zal plaats

hebben. Niet alleen zullen dan de kinderen en kleinkinderen van het huidige geslacht den verschrikkelijksten van alle oorlogen, een rassenoorlog, moeten voeren, maar de spanningen, die daaraan voorafgaan, maken iederen wereldvrede onmogelijk.

Nederland wordt het eerst bevrijd. De eerste stap tot vervulling van zijn taak in het Verre Oosten zal daarom kunnen zijn deelneming aan de bevrijding en wederopbouw van Nederlandsch-Indië.

Het volk van Nederlandsch-Indië zucht onder een afgrijselijke barbarie. Niet alleen zijn bijna alle Nederlanders, tot de kinderen toe, opgesloten, maar bovendien houdt een krankzinnige soldateska huis onder de Indonesiërs niet minder dan onder de andere bevolkingsgroepen. Men mag in Nederland wel weten dat Javanen, met geweld gedwongen om voor de Japanners te werken, slecht gevoed, niet betaald, vaak geranseld, uit pure wreedheid zijn verminkt, onthoofd, levend begraven, aan den grond vastgenageld. Van 3000 man, die naar het eiland Noemfoor gebracht waren, waren na drie maanden nog slechts 261 in leven en deze konden niet meer loopen en waren uitgemergelde skeletten vol wonden. Al hetgeen gij zelf in Nederland hebt medegemaakt, ondergaan de broeders in Indië, alleen erger nog, omdat de Japanner tot nog grooter wreedheid in staat is dan de Duitscher.

Hulp bij den wederopbouw is noodig, omdat wij in Indië in het belang van de oorlogvoering al onze havens, bruggen, fabrieken, enz. hebben vernietigd voor de Japanners die in bezit kregen. Indië is nu een straatarm land, waar hongersnood heerscht door het Japansch wanbeheer. Bovendien zullen vele van de Nederlanders aldaar gestorven zijn of niet meer in staat te werken. Er zal dus een tekort aan specialisten zijn: doktoren, verpleegsters, leeraren en onderwijzers, ingenieurs en andere technici enz. enz. Wij hebben een noodvoorziening ontworpen om de Nederlandsche kinderen, die weldra drie jaar van onderwijs verstoken zullen zijn geweest, te helpen. Maar dat kan alleen, indien veel leeraren en leeraressen, onderwijzers en onderwijzeressen zich beschikbaar stellen in Nederland. En zoo is het met alles.

Daarbij zijn de tijden van de sprookjesachtige Indische salarissen voorbij; een land, waar hongersnood heerscht kan niet veel meer betalen dan Nederland zelf.

In de Nica—Nederlandsch-Indische „civil affairs“ —

werken nu reeds op allerlei voorposten Nederlanders en Indonesiërs op voet van volkomen gelijkwaardigheid aan het groote doel.

Bevrijding en wederopbouw — dat is het eerst noodig. En hoe grooter Nederland's aandeel is, hoe meer Nederlanders Indië te hulp snellen, hoe beter kans wij hebben onze roeping en onze taak jegens Indië en daarmee jegens de geheele menschheid te vervullen en ons Rijk hecht aaneen te smeden.

Daarna volgt de politieke uitbouw van Indië, de doelbewuste politiek de Indonesiërs zoo spoedig mogelijk op wereldpeil te brengen. Alleen, wanneer aan de Indonesiërs met *dadens* wordt bewezen, dat hun in het bestuur van hun land de plaats wordt ingeruimd, die hun toekomst, kan een Indische eenheid gesmeed worden en kan een hechte rijkseenheid groeien, die zich in de geheele wereld kan doen gelden.

Gij, landgenooten, die U even groot getoond hebt in Uw verzet tegen Hitler als onze voorouders waren in den tachtigjarigen oorlog tegen het machtige Spanje, gij kunt ook tegenover Uw Indonesischen rijksgenoot groot zijn en hem aan ons rijk en onze zaak binden door hem in vrijheid met ons te laten samenwerken. Uw en ons aller Koningin is U voorgegaan, toen Zij op 8 December 1942 ons een toekomstig rijk schetste, waarin alle rijksteelen hun eigen zaken zouden regelen (en dat beteekent in een Indonesië met $\frac{1}{4}$ miljoen Nederlanders op 70 miljoen Indonesiërs, dat deze laatsten in dat regelen het grootste aandeel zullen hebben). Juist omdat zij in hun eigen zaken vrij zijn zouden de rijksteelen, vrijwillig en uit vertrouwen en overtuiging

gemeenschappelijke rijksaangelegenheden samen hecht verbonden, regelen. "In het nieuwe Indonesië is voor rasdiscriminatie geen plaats", zeide de Koningin. Die uitspraak, haar moed en vertrouwen in de bevolking van Nederlandsch-Indië, hebben grooten indruk in het buitenland gemaakt en onze positie zeer versterkt. Het is in vertrouwen in deze verklaring dat de oud-Onder-Secretaris van Staat (Under Secretary of State) van Amerika, Sumner Welles, voor Nederlandsch-Indië alléén internationale controle onnoodig noemt in zijn recent boek.

Dat vertrouwen in de gedane toezegging doet *op dit oogenblik* Indonesische nationalistes met ons medewerken in de Nica en daarbij de stoutste stukjes uithalen.

Het is een eerezaak dat vertrouwen niet te beschamen. Dit is bovendien de eenige weg om tot een sterk Nederlandsch Rijk te komen.

De wil tot samengaan in vrijheid is bij de meeste Indonesiërs aanwezig. Wel was het een schok, toen wij in 1942 niet in staat bleken hen tegen den Japanner te verdedigen. Wel wordt Indië in hoofdzaak door anderen bevrijd. Maar toch blijkt ons uit allerlei streken in Nederlandsch-Indië, die nog zuchten onder het vijandelijk juk, hoe gaarne men *met* ons het nieuwe Nederlandsch-Indië, het nieuwe Indonesië, zooals zij het noemen, wil opbouwen. Met levensgevaar werkt men met ons mede.

Want het vertrouwen in het Koninklijk woord, in den Nederlandschen geest en in U, broeders in Nederland, is rotsvast.

Men *weet* dat dit niet beschaamd zal worden.

Bevrijde Javanen op de Biak Eilanden worden geholpen door het medisch personeel van de Nica.

EEN ENGELSCH FAMILIE IN OORLOGSTIJD

DOOR A. DEN DOOLAARD

ACHTER elken grooten naam, die in dezen oorlog naar voren gekomen is, staat een onbekende menigte van millioenen. Dit is niet enkel de oorlog van Churchill, Roosevelt en Stalin, van Montgomery en Alexander, Eisenhower en Bradley, Zjukov en Rokossovsky. Deze totale oorlog is voor een groot deel de oorlog van den gewonen man; en hij is voor een minstens even groot deel de oorlog van de vrouwen. De tanks rukken op; de bommen suizen omlaag; de familie's dulden, werken, zwoegen; en het hart van de

familie is de huisvrouw. Men kan den oorlog beschrijven van de slagvelden en hoofdkwartieren uit; men kan den ganschen strijd ook weerspiegeld zien in de oogen en de gelaatstreken van een enkele vrouw, moeder van een groote familie.

Groot en machtig zijn Engeland's vloten, die de groene, blauwe en grauwe wateren der zeven wereldzeeën hebben beheerscht; Engeland's vliegende escadrilles hebben den hemel verduisterd; Engeland's legers hebben hun dreunend overwinningsspoor getrokken door drie continenten. Maar wanneer het gekletter der wapenen is verstomd, wanneer de laatste grafkruisen zijn getimmerd en de laatste medailles uitgedeeld, dan staat moeder Simpson

nog altijd aan den gootsteen haar aardappelen te schillen, zooals ze het vijf jaar lang heeft gedaan, vanaf dien dag, dat de eerste sirene loeide en ze een oogenblik lang, aandachtig luisterend naar de helsche muziek van den nieuwen tijd, het bot van haar aardappelmessje werktuigelijk heen en weer liet glijden over haar dikke werkvingers vol kloven en harde kussentjes eelt. In haar hoofd was op dat oogenblik enkel maar plaats voor namen; Cissy, Tom, Mabel, Harry, Albert, Donald, Tommy, Bob, Arthur . . . De sirene huilde door; hij huilde haar familie uitelkaar, die ze met fatsoen en hard werken bijeen had gehouden. Mr. Simpson, koetsier op een bestelwagen van de spoor, kwam binnen met het bierschuim nog in zijn snor; en moeder Simpson, die met één geofenden oogopslag reeds had geschat, hoeveel kroegen hij op weg naar huis had aangedaan, zei tot zijn stomme verbazing: „Ga terug en pak er nog maar een; want morgen ligt de zaak misschien in elkaar.“

Maar het duurde nog een vol jaar, tot half September 1940, eer de tapkast in splinters vloog, waarop Mr. Simpson in 25 jaar huwelijk een goeie veertigduizend vochtige bierkringen had achtergelaten. Twee nachten later, 17 September 1940, doorpriemden de eerste glascervenen de hagelwitte antimakasser van vader's Zondagmiddagstoel in de beste kamer.

Het leven van moeder Simpson, zooals van honderduizenden andere vrouwen uit het volk, raakte nu voor goed verstrengeld in de hellearmen der zoeklichten; ze ging met de sirenes naar bed en stond met de sirenes op; het bomgedreun rinkelde avond na avond door haar kopjeskast. Vader Simpson kwam thuis met verhalen van de laaiende dokken, van peperbranden, waar je op een mijl afstand van moest niezen, en hij zuchtte diep bij het beschrijven der brandende rumpakhuizen, waarbij de vaten alcohol met donderende slagen uit elkaar spatten.

Moeder Simpson hield het gezin bij elkaar in een huis met driekwart dak en zonder ramen. Toen vader Simpson, op weg naar de dokken met een wagen vol machine-geweren, door een politie-agent werd tegengehouden bij den ingang van een brandende straat, had hij geantwoord: „Ik en mijn knollen hebben twintig jaar alles op tijd geleverd; vandaag leveren wij ook; ik ga toch zeker niet voor die vreemdelingen uit den weg?“ En toen moeder Simpson aanzegging tot verhuizen kreeg, had ze de evacuatie-beambte door het gat heengeduwde, waar vroeger de voordeur was, met de woorden: „Ik loop voor hem niet weg.“ Hij, dat was Hitler; en in die korte aanduiding van den man, wiens naam ze niet over haar genepen lippen wilde brengen, legde ze haar gansche minachting tegenover de teisteraar van haar gezin.

Albert, 12 jaar, was weggelopen en kwam pas na twee dagen weer boven water. Bij het recruteringsbureau van de Marine had hij gelogen dat hij veertien

was, de leeftijd waarop je in opleiding kan worden genomen voor de Navy. Ze hadden hem gauw door, maar uit baloorigheid bleef hij een nacht en een dag weg en kwam met geschroeide haren thuis.

Tommy, 19 jaar, werkte bij de telefoon, en kwam een week op bed te liggen met een zeeren rug, toen hij, gespleten kabels aaneenvlechtend in een bomgat, een balk op zijn lichaam kreeg. Kleine Donald, het nakomertje, nooit heel sterk, kreeg de stuipen als 's avonds het geloei weer losbarste; Tom, de man van Cissy, haar oudste dochter, kwam haastig langshollen om een hand te geven: „Ze zeggen, dat we naar Egypte gaan; ik zal een knaap van een palm voor je meebrengen, want die clivia van je in de voorkamer ligt al een jaar op sterven!“ Mabel, wiens man, een Amerikaan, in den zomer naar New York vertrokken was, kreeg een telegram, dat ze maar gauw met de baby moest overkomen, want Londen . . . De rest was geschraapt door den censor. Met een slag raakte ze haar liefste dochter en haar eerste kleinkind kwijt. Ze was ongelukkig en gelukkig tegelijk; want Mabel vond het heerlijk; en per slot van rekening moeten je kinderen toch allemaal hun eigen leven gaan leven.

Zes nachten ging ze met Donald en Cissy in de tunnels van de ondergrondse spoor slapen. Daar lagen ze, op kranten, met dekbedden over hen heen; het gore cement beneden, de witte tegels boven; achter hun hoofd de reclameplaten van dingen, die je toch niet

De brandweer spuit maar 't zakenleven gaat door.

meer koopen kon; en aan hun voeteneinde het gedreun van de treinen, dat pas om half een stopte.

Er kwamen goedgekleede personen uit, die dan zoo'n beetje meewarig keken naar de hoopjes mensch op het hardsteen, en naar de zeepkistjes met baby's erin. Dat nooit meer; dan nog maar liever naar het platteland.

Begin October kwam ze met Albert en Cissy en Donald in een modderig dorp terecht in het graafschap Somerset. De menschen op de boerderij hielden zich tusschen stug en schuw; maar tegen den tijd, dat ze begonnen te ontdooien, had moeder Simpson er genoeg van om kluiten drek van doorweekte en voddige stadsschoenen te krabben, Donald en Cissy aan een stuk door te hooren hoesten, met koude voeten in bed te liggen en te bekvechten met neuzige dorpswinkeliers, die haar „uitverkocht" toewierpen wanneer ze eindelijk aan de beurt was. Na drie weken moddervacantie toog ze op een avond door den gietenden regen stiekum naar het station, en terug naar het daverende, brokkelende, brandende, vechtende Londen.

TERUG IN LONDEN

De bommenwerpers kwamen nog steeds overdrenzen; maar de afweerkanonnen blaften harder terug dan vroeger. Albert probeerde voor de tweede maal bij de Marine te komen, en kreeg van iedereen op zijn gezicht, behalve van zijn grootvader, *Grandpa Jones*, die Albert vijf shilling gaf, niet in twee stukken van twee-en-een-halve shilling, maar in tien sixpences, met uitdrukkelijk tien maal herhaald gebaar, ten overstaan van de heele op z'n Zondags gewasschen familie, opdat niemand zou kunnen misverstaan, dat hij Albert tegenover de heele kluit in bescherming nam. Maar *Grandpa Jones*, gepensioneerd bootsman van de Mariniers, vandaag vrijwillig stuurman op een van de drijvende havenbrandspuiten ondanks zijn 61 jaar en zijn stijve knie, had Jutland meegemaakt, en was trots op de marine-drift, die godzijdank erfelijk bleek.

Zoo sukkelde moeder Simpson door, in het opgelapte huisje in Marylebone. Bij den grooten 10-Mei aanval der Duitschers sneuvelde het dak; en door de zorgen van de gemeente kreeg de familie een nieuw huisje in de halve buitenbuurt St. Johns Wood, vlak bij de geweldige kast van een flatgebouw, waar mijn vrouw en ik in den vroegen zomer van 1941 onzen intrek namen.

We werden „oorlogswerkers", zooals dat in Engeland heette: 's ochtends vroeg de deur uit; dikwijls 's avonds laat pas terug. En door een gelukkig toeval kregen we Moeder Simpson, die er bij wilde verdienen, om de flat schoon te houden en de bedden op te maken. Zonder moeder Simpson was het extra werk, toen de *Wervelwind* begon, zeker in moeilijkheden gekomen; en daarom verdient moeder Simpson ongetwijfeld haar lof in deze kolommen.

Zonder Moeder Simpson was ik trouwens nooit te weten gekomen hoe de oorlog binnendringt in de gezinnen, ze uiteenrukt en het dagelijksch leven van de huisvrouw tot een worsteling maakt, niet tegen den honger, zooals op het bezette vasteland, maar wel tegen zorg, verdriet en angst. En moeder Simpson moest nog tegen veel meer worstelen: tegen haar platvoeten, tegen haar zwaarlijvigheid, tegen de reumatiek in haar vingers, tegen de gaten in Albert's kleeren, als een nieuwe broek je 7 coupons kost, tegen den hardnekkigen hoest van Cissy, die altijd vergat haar drankje te nemen, tegen . . .

Al deze „tegens" kwamen we pas geleidelijk te weten. Moeder Simpson was niet van het slag, dat je aanstonds de heele familiegeschiedenis opdient, tusschen twee likken met den stofdoek en een halve minuut stofzuigermuziek. Daar was ze te welopgevoed en fijngevoelig voor. Ze hoorde ook niet tot de klasse van intellectuelen, die toenadering zoeken op grond van historische en cultureele feiten. Moeder Simpson was de Engelsch-Nederlandsche oorlogen allang vergeten; de geschiedenis van *Dutch William* (Stadhouder-Koning Willem III) was heel ver achter in een duisteren hoek van haar herinnerings-vermogen, tezamen met andere schaarsche kennis uit haar schooltijd allang oversponnen door de dichte webben van latere zorgen.

Moeder Simpson wist dan maar ook geen sikkepit af van de banden tusschen het Huis van Oranje en de Universiteit van Oxford en indien ze er wel van afgeweten zou hebben, dan had het haar houding niet beïnvloed. Want moeder Simpson was te menschelijk en te beschaafd om haar oordeel te laten beïnvloeden door wat iemand wist; *wat* je deed, en *hoe* je het deed — daar ging het om.

Eigen roem stinkt; pogingen om zooiets min of meer handig te verkappen, stinken ook; en daarom zal ik verzwijgen, op wat voor wijze mijn vrouw (zij vooral) en ik moeder Simpson's vertrouwen wonden, zoo, dat zij zich over het lot van Holland en onze families ging interesseeren en wij ons voor haar zorgenrijk en wijd-verspreid gezin.

„ HOLLAND ZAL HERRIJZEN "

We zagen haar niet veel; en daarom kwamen deze Britsch-Nederlandsche toenaderingspogingen tot stand via een uitvoerige briefwisseling.

Op een avond kwamen we thuis, plotseling terneer-geslagen; de kranten hadden bericht, dat in bezet gebied de eerste vijf gijzelaars waren doodgeschoten. Op de keukentafel van de keurig-schoongemaakte flat lag een kattebel in het onhandige schrift van een vrouw met dikke werkhanden: „Beste mevrouw heb de wasch betaald er was geen melk vandaag hij is een beest heb

Alsof er niets gebeurd is haalt de postbode de brievenbus leeg en doet zijn ronde.

zes paar sokken van meneer meegenomen om te stoppen houd de kin omhoog beste mevrouw Holland zal herrijzen."

Mrs. Simpson

„Holland zal herrijzen" had ze achter op een van de aldus bedrukte enveloppen gezien, die op mijn bureau rondslingerden.

Het werd herfst '43. Het stapeltje brieven, waar mijn vrouw elken morgen de antwoorden onderschreef, was een dikke bundel geworden. Het was nu niet meer „lieve mevrouw", maar „lieve Erie", en „meneer" was vervangen door mijn familiaren voornaam „Bob", hoewel het tegenover mijzelf altijd „meneer" bleef. Ik zag haar af en toe; mijn werktijd was opgeschoven naar later in den dag; *hij* was weer met zijn bombardementen op Londen begonnen, zij het met minder vliegtuigen dan vroeger. Ik was soms op tot diep in den nacht; en als ik in gezelschap van den blokleider de route had gedaan door den sector, om per rapport te constateeren, dat de laatste (meestal schaarsche) brandbommen deugdelijk waren gebluscht, kon ik uitslapen tot negen uur. Om tien uur arriveerde moeder Simpson; om half elf kwam ze op mijn bureau toegewaggen met een versch kop koffie, en toen ontspon zich het volgende gesprek, (of liever alleenspraak): „Wat een lawaai vannacht, hè. Albert kwam pas om zeven uur vanmorgen thuis". (Albert, bevredigde nu zijn lust tot avontuur door op 15-jarigen leeftijd twee nachten per week in een „zware puinruimersploeg" te werken, bestemd om menschen op te delven uit ineengestorte huizen).. „Weet U, (een haastige haal met haar vingers langs haar schort) „Cissy en Tom zijn het weer eens geworden."

Ik was net bezig met het bewerken van een zendbrief van Prins Willem van Oranje voor radio-doeleinden

en moest met een ruk den denkswissel in mijn hersens omgooien om weer op hedendaagsch spoor te komen. Cissy, de oudste dochter op één na... getrouwd met Tom, en Tom zit in Italië aan het vastgeroeste Cassino-front. Waarom hadden die twee ook alweer heibel?

O ja, toen Tom na zijn eerste verwonding met ziekenverlof was, had hij na de hel van Afrika weer eens van het leven willen genieten. Uit wou hij, elken avond; maar tengerere Cissy, die den heelen dag werkte in een munitiefabriek, was 's avonds dikwijls moe; en huisvrouwje Cissy wilde sparen, voor een eigen huis later en voor een baby. Het werd dus ruzie, en toen Tom, diep ongelukkig, naar Italië terug ging, beantwoordde ze, koppig als ze was, niet eens meer zijn brieven en begon over scheiden te spreken. En terwijl ik mijn koffie opdronk, vertelde moeder Simpson hoe het weer in orde gekomen was: „Tom is nu weer gewond, maar er gebeurde nog wat anders. Tom zijn broer Arthur is bij de luchtafweer in Kent; eergisteravond, kwamen ze weer over; en Arthur liep net met een granaat naar het kanon, toen de jongens een bom naar beneden hoorden fluiten. Arthur zag hem in den kegel van het zoeklicht, liet zijn granaat vallen en sprong op den vrachtwagen vol munitie, vlak naast hem; want hij wilde probeeren den wagen weg te rijden. Maar *hij* was Arthur te vlug af; en Arthur werd aan stukken geblazen. Wilt U nog een kopje koffie? Even wachten? Nou, en toen heeft Cissy toch wel een schok gekregen; en toen ik vanmorgen wegging, zei ze, wil je een brief voor me op de bus doen; en het was een brief voor Tom. Gelukkig, dat zij het weer doet, want ik ben niet zoo erg goed in schrijven, en er is heel wat te doen aan Albert z'n kleeren met al dat graafwerk; maar ze halen er elken keer menschen uit, die nog leven; en een mensch moet toch wat doen..."

„HIJ" KRIJGT HEN NIET

Zoo sprak moeder Simpson, wellicht niet zoo weidsch als Zarathustra, maar minstens zoo indrukwekkend door haar dappere aanvaarding van het onvermijdelijke; leven en dood dooreenmengelend, de kleine dingen des levens en het groote geheim van den dood in hun onnaspeurlijke wisselwerking. Aanvaardten en dulden, het beste er van maken, met de familie; niet koppen tegen iets, waar je toch niet tegen op kunt; dankbaar zijn voor klein geluk.

Zooals in den tijd, toen maanden later, de bezoeking der vliegende bommen over Londen kwam. Na een nacht, waarin bij haar de ruiten er uitgevlogen waren, vonden we 's avonds de volgende brief:

„Lawaaierig gisteravond maar we zijn allemaal gespaard God is goed de melkboer had niet terug van een pond dus Maandag meer". En twee dagen later: „*Hij* is weer druk bezig maar God blijft goed op de keukentafel is een pakje met kleertjes die gaan naar

Amerika voor de tweede baby van Mabel maar jij moet ze eerst zien of ze mooi zijn Mabel haar man is naar den Stillen Oceaan zij weet niet waar hij is dat is oorlog nu kan ik de baby niet zien maar Mabel is gelukkig en ze moeten toch allemaal hun eigen leven leven dag dag moeder Simpson”.

Weldra zullen we Engeland en moeder Simpson verlaten. Kort geleden schreef ze: „Elken dag als ik binnenkom kijk ik in den hoek van de keuken of de plunjezak en de ransel van Bob er nog zijn want wanneer ze gaan dan is het opeens maar dat is het leven komen en gaan eer je het weet en al voel ik alsof jullie mijn kinderen zijn ieder heeft toch zijn eigen land.”

En dan zal ik haar voor de laatste maal binnen zien waggelen, met haar ernstige, opgewekte oogen. Ze draagt de zorg voor een familie, die vecht en werkt en lijdt: Tom in de Apennijnen, voor de derde maal uit het hospitaal, nadat zijn arm was gewond toen hij een officier wegrukte van een ontplofende mijn; Cissy, na drie jaar munitie-fabriek in het sanatorium voor haar longen; Mabel in Washington, die niet wist waar haar man uithing toen de baby geboren werd, terwijl de arme drommel zelf nauwelijks wist waar hij was in dit werelddeel van woest water en godverlaten koraalriffen vol met Jappen; Tommy, wroetend in de ingewanden der

aarde om alle verwarde telefoons van Londen uit den knoop te helpen wanneer *hij* weer aan den gang was geweest met zijn rare projectielen; Arthur doodgeslagen toen hij zijn leven offerde in een poging de kameraden te redden; Albert, die met zijn zestien jaren nog steeds door nauwe tunnels in het puin kruipt om oude menschen te redden; kleine Donald, het nakomelingetje met de zwakke oogjes, aan moeder Simpson's schorteband; en vader Simpson, die klaagt over het waterige bier en die door vier jaar bombardementen heen elken dag: „Hort knol!” heeft geroepen met een ijzeren raspstern, die alle Deutsche propaganda met één slag het zwijgen oplegt. Moeder Simpson zal stiekum een paar tranen plengen als we weggaan; en wij ook, want door haar hebben we Engeland leeren begrijpen, en waardeeren, dit ijzeren, uiterlijk onverschillige land met zijn onverwoestbare kalme kracht, en met zijn grauwe, sjofele hoofdstad. Temidden van een orkaan van stuivend puin bleef Londen recht overeind staan rondom de zuil van den onverslaanbaren Nelson, die ook in dezen oorlog weer zei: „Engeland verwacht, dat iedere man zijn plicht zal doen”. Maar tot de moeders Simpson hoefde Nelson het niet te zeggen, wetend, dat hij op haar rekenen kon om zwijgend door te zwoegen tot Engeland opnieuw, zooals immer, zijn laatsten slag gewonnen zou hebben.

„Temidden van een orkaan van stuivend puin bleef Londen recht overeind staan . . .”

NEERLAND'S VLOOT IN DE WERELDWORSTELING

DOOR JAMES V. FORRESTAL,

Minister van Marine der Vereenigde Staten

WIE zegt, dat het Volk der Vereenigde Staten altijd een zekeren familieband gevoeld heeft met het Nederlandsche volk, behoeft daar werkelijk geen bewijzen voor aan te voeren. Een innerlijke stem zegt het ons en onze geschiedenis leert het ons. De beschaving, die ongeveer 340 jaar geleden uit de Nederlanden werd overgebracht naar de beide oevers van de Hudson rivier, heeft in Amerika een heel groeiproces doorgemaakt en in den loop van al die jaren de idealen aangekweekt van vrijheid, zelfrespect en voorspoed, die onze beide naties tegenwoordig bezielen.

Die verwantschap naar bloed en geest is nooit op een dramtischer wijze tot uiting gekomen, dan toen Harer Majesteit's Regeering vanuit Londen den oorlog verklaarde aan Japan, binnen 24 uur nadat de oorlogshorden van Tokio hun verraderlijken aanslag hadden gedaan op Pearl-Harbour. Eenheden van de Koninklijke Nederlandsche Marine en van haar luchtvloot, voor zoover gestationneerd in de Aziatische wateren, vielen zonder verwijl de aanvallers aan, lang vóórdat tegen hun eigen gebied in Oost-Indië oorlogshandelingen zich konden ontwikkelen.

Voor dien oorlog tegen Japan stelde Nederland letterlijk alles beschikbaar wat het in zijn bereik had aan schepen, vliegtuigen en manschappen. Zeer zeker; zoo handelden wij allemaal—Amerikanen, Australiërs, Nieuw-Zeelanders en Britten—wij hebben allen gezamenlijk een dunne frontlijn gevormd van strijders, die vrienden waren van den vrede, doch die, van alle kanten belaagd door een veel talrijker vijand, tien levens namen voor één en twee schepen voor één schip.

Intusschen was het overzeesche Rijk der Nederlanden, evenals het Vaderland zelf, op enkele gebieden in West-Indië na, in handen van den vijand, vóórdat men Japan's gunstige tij had kunnen keeren. Maar de onoverwinlijke Nederlanders, hoewel van huis en haard verdreven, bleven doorvechten, gelijk zij het nóg doen.

Het waren triomfale dagen voor de Japanners. Het is een glorierijke gedachte dat als eenmaal de dag der vergelding aanbreekt, nog steeds Nederlandsche vloten, te water en in de lucht, met in Amerika getrainde mariniers, samen zullen optrekken met de strijdkrachten van de Vereenigde Staten en Groot-Brittannië, om gezamen-

lijk aan Japan's militaire macht den genadeslag toe te brengen, wanneer de Duitsche militaire macht reeds vernietigd zal zijn.

Achttien maanden vóórdat de Japanners hun lang beraamd verraad pleegden, was Nederland op eendere wijze besprongen door de benden van Hitler. Dat was een korte strijd, maar hij duurde lang genoeg om de Nederlandsche vloot in staat te stellen van dezelfde moed en behendigheid blijk te geven, waarmee zij ook later haar eervol aandeel zou dragen in de zaak der Vereenigde Volkeren. Zoolang er nog in de wereld verhalen worden verteld van koenheid en zeemanschap zullen de wapenfeiten van den destroyer *Van Galen* worden opgehaald; hoe het schip snel wegvoer van *Den Helder*, waar het in afwachting lag van een dringend noodzakelijke reparatie, en, ongerepareerd, den Nieuwen Waterweg opstoomde om de Duitsche parachute-troepen, die het vliegveld Waalhaven hadden overrompeld, met een regen van granaten te begroeten. De *Van Galen* overleefde een-en-dertig vliegtuig-bombardementen, tijdens welke het schip granaten bleef zaaien over de Duitsche troepen. Zij vernietigde die volgeladen Duitsche transportvliegtuigen in de lucht, en bovendien een aantal van de op haar aanvallende bombardementsvliegtuigen. Tenslotte werd de kranige jager door voltreffers vanuit de lucht tot zinken gebracht, waarop de overlevenden, officieren en manschappen, naar den oever zwommen en zich daar aansloten bij de legereenheden, aan wie de verdediging van Rotterdam was opgedragen.

Wie kan ook de wapenfeiten vergeten van de bemanning der *Johan Maurits van Nassau* en van de oude kannoneerbooten *Brinio*, *Friso* en *Gruno*, die den vijand op een eerbiedigen afstand hielden, terwijl de Koninklijke Familie en de hoogstgeplaatsten van het Rijk met de voornaamste, voor het meerendeel geheime documenten en andere essentialia van de Nederlandsche Regeering de Nederlandsche kust verlieten.

Jammer genoeg moesten sommige schepen van de Marine, met name nieuwe eenheden, die nog op stapel stonden, zooveel mogelijk worden vernield, opdat zij niet, in de handen des vijands gevallen, door dezen konden worden gebruikt tegen Nederland en zijn bondgenooten. Een belangrijk aantal schepen van de marine en de koopvaardij was echter in staat onder dekking van scheepsgeschut Engeland te bereiken. De Nederlandsche Marine hield geen oogenblik op met

vechten, zelfs niet toen de laatste Nederlandsche haven in handen der Nazi's gevallen was.

Nederlandsche oorlogsschepen gingen voort, zonder ophouden de kust van Hitler's „Festung Europa” op allerlei wijze nadeel toe te brengen. Mijnevegers patrouilleerden met eindeloos geduld over de waterwegen naar Groot-Brittannië om veiligen doortocht te verzekeren aan de Amerikaansche vracht- en troepenschepen, motortorpedobooten en marine-vliegtuigen boorden in het Engelsche Kanaal, op de Noordzee en in de buurt van de Noorsche kusten Duitsche konvooi-schepen in den grond. Onderzeebooten voeren uit op prooi, van de Noordelijke IJszee tot in de tropen, en de O-21 overtrof in de Middellandsche Zee na een succesrijken tocht zichzelf door de Duitsche onderzeeboot U-95 tot zinken te brengen in een waarlijk voorbeeldigen strijd, een van de wonderlijkste, die de annalen van den zeeoorlog vermelden. Het was eveneens in de Middellandsche Zee, dat de destroyer *Isaac Zweers* een Wraakgodin werd voor de Italiaansche konvooiën, terwijl *H.M.'s Van Kinsbergen*, welke bij de West Indische eilanden opereerde, tien Duitsche schepen prijs maakte of vernietigde. . . Dit zijn natuurlijk niet meer dan de naakte feiten, en Nederlanders, waar ook verspreid, kennen zelf de roemvolle details. Ik vermeld ze hier enkel om te doen uitkomen, dat de wapenfeiten van de Nederlandsche Marine allerminst onbekend zijn aan de Vereenigde Staten, en dit reeds vóórdat de Vereenigde Staten gingen deelnemen aan den oorlog, die gevoerd wordt, opdat het menschelijk fatsoen op aarde behouden blijve.

Wij kenden reeds, door deze en dozijnen andere voorbeelden, het manmoedig karakter van dien bondgenoot, wiens oorlogsschepen en vliegtuigen en onderzeeërs zich oogenblikkelijk aansloten bij onze weinige smaldeelen om op 7 December 1941 den Japanner het hoofd te bieden, en wij dankten God er voor. Vice Admiraal Karel W. F. Doorman, die met zijn vlaggeschip *De Ruyter* onderging, terwijl hij de vereenigde Amerikaansch-Britsch-Nederlandsch vloot in den slag van de Java Zee aanvoerde, zal tot in een verre toekomst door het Amerikaansche volk in alle bescheidenheid worden beschouwd als een van hun eigen helden in dezen grootsten wereldoorlog. Wij, die de geschiedenis van den patriot Piet Hein kennen, kennen ook de roemrijke sage van den destroyer *Piet Hein* tijdens den slag in de Nederlandsch-Indische wateren.

Admiraal Doorman is de eerste van een kranige groep Nederlanders, die hun leven offerden, niet alleen voor hun vaderland, maar ook voor de Vrijheid overal op aarde. Daar was, om er slechts één te noemen, de onderzeeboot commandant A. J. Bussemaker, die in den nacht volgende op de oorlogsverklaring aan Japan een Japansch transport, op weg naar Patani op het schierei-

land Malakka, besloop en niet alleen dit schip naar den bodem der zee zond, maar nog drie andere troepenschepen er bij. Zijn schip, de O-16, zonk kort daarna, waarbij de geheel bemanning verdronk met uitzondering van kwartier-meester Cornelius de Wolf, die naar de kust zwom om opnieuw te gaan vechten.

In den slag van de Java Zee, die de Japanners tijdelijk tegenhield en hen het roer deed wenden, verloor de Koninklijke Nederlandsche Marine duizenden mannen en offerde zij feitelijk haar geheele vloot in Azië aan de gemeenschappelijke zaak op. Vier kruisers, acht destroyers, minstens evenveel onderzeebooten, plus nog een aantal mijnevegers, mijnenleggers en motortorpedobooten werden door vijandelijke actie tot zinken gebracht; dit waren verliezen grooter dan de gecombineerde Amerikaansche en Britsche vloten bij die gelegenheid hebben geleden. De Nederlandsche vloot droeg het meeste bij en verloor het meeste.

Dit bewijst voldoende, hoe slecht het den Verbonden Volkeren zou zijn vergaan, indien Harer Majesteit's zeemacht geen hulp had verleend.

Ten spijt van deze verliezen zette de Koninklijke Nederlandsche vloot het gevecht voort met elk schip, dat alsnog ter beschikking stond. Op dit oogenblik zijn er nog altijd ongeveer 60 oorlogsschepen, die de Nederlandsche vlag voeren, en 7000 in den zeeoorlog geharde veteranen, die tezamen meer dan 60.000.000 mijl over de groene wateren gekruist hebben, jagend op den vijand tot in iederen uithoek der aarde.

Aan den oorlog in het Verre Oosten wordt spoed bijgezet. Nog maar kort geleden bracht Luitenant ter Zee 1e Klas J. F. van Dulm zijn onderzeeboot voor reparatie naar Engeland terug, die hij in 1940 ongewapend en onafgebouwd, van Vlissingen naar een Britsche haven gebracht had, waar men haar van het noodige had voorzien. Van Dulm vertrok er mee naar Oost-Indië, waar binnen negentien maanden 25.000 ton Japansche scheepsruimte tot zinken werd gebracht. In den jongsten onverhoedschen aanval op Sumatra plaatste een Nederlandsch commandant, die in die wateren thuis is, zijn oorlogsschip overdwars in de haven van Sabang om de Japansche kustbatterijen van dichtbij de volle laag te geven. Het schip noch bemanning liepen eenige schade op bij stoute stukje.

Wij zouden eindeloos kunnen doorgaan, zulke staaltjes van moed op te halen. Het is te hopen, dat al de wapenfeiten van een vloot, die gedurende bijna vijf jaren geen tehuis heeft gehad, in een of ander boek zullen worden verzameld, zoodat al die helden bij name zullen worden genoemd en door hun daden in de herinnering zullen blijven, zoolang als de menschheid dankbaarheid blijft gevoelen voor hen, die niet weten van nederlagen, als het gaat om den strijd voor de Vrijheid.

ONS RECONSTRUCTIE-BIJVOEGSEL

NA VERNIELING, WEDEROPBOUW

WANNEER men denkt aan de schrikwekkende vernielingen, die de Duitschers in onze groote havens hebben aangericht, dan slaat menigeen den angst om het hart over de toekomst van ons land. Hoevele jaren zal onze handelsvloot slechts in buitenlandsche havens kunnen laden en lossen? Hoevele jaren zullen wij benadeeld zijn in een van onze voornaamste bronnen van welvaart? En dit op een oogenblik, dat directe aanvoer naar ons land meer dan ooit noodig zal zijn om alles te vervangen wat vernield en geroofd is, en dat onontbeerlijk is, om onze volkshuishouding weer op gang te brengen. Op het oogenblik ook, dat de andere havens aan de Europeesche westkust nog overbelast zullen zijn.

Er is geen reden tot wanhoop, zeker niet voor een volk als het onze, dat legers bekwame vaklieden bezit en welks ingenieurs een goeden naam hebben overal ter wereld. Het technisch vernuft heeft tijdens dezen oorlog niet enkel middelen bedacht om te doden, ook de mogelijkheden tot opbouw hebben een ongedachte uitbreiding ondergaan.

Het is thans mogelijk geworden noodhavens aan te leggen aan open kusten, waar een sterk getij loopt. Daarom brengt dit nummer van de „Wervelwind” in zijn reconstructie-bijvoegsel een korte uiteenzetting over kunstmatige havens, schepen en noodhuizen, welke van groot belang zullen zijn bij den wederopbouw.

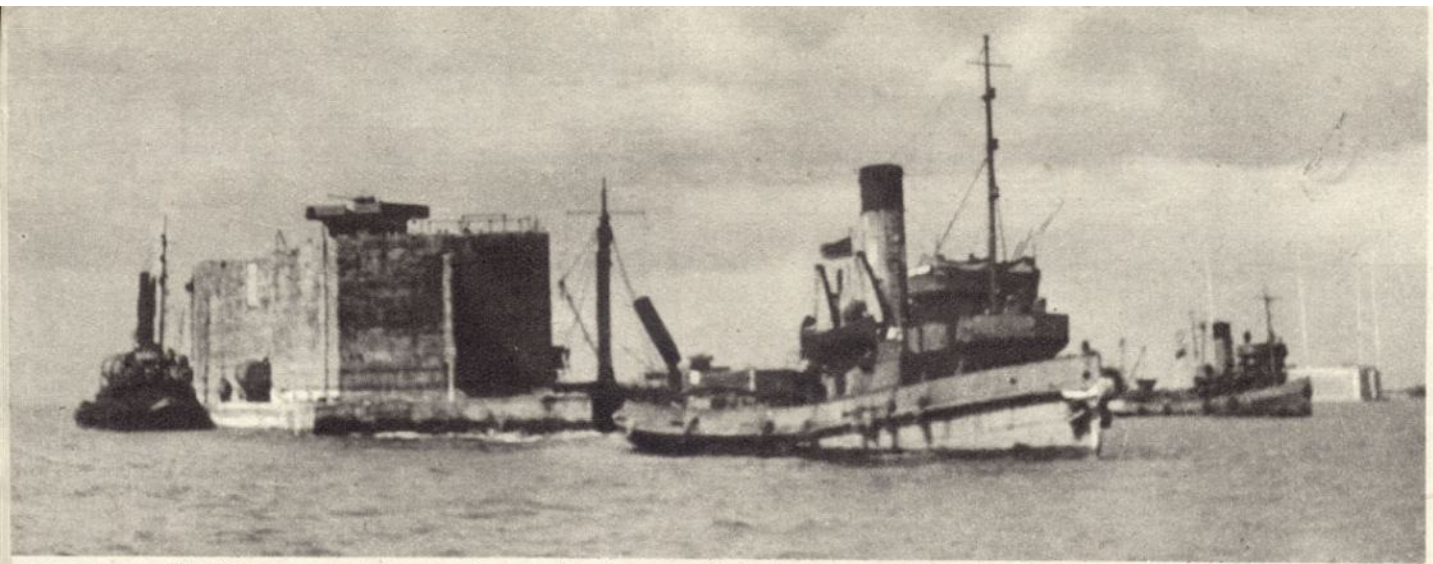
KUNSTMATIGE HAVENS

Het Opperbevel van het Geallieerde Expeditieleger heeft op 15 October bekend gemaakt dat de „kunstmatige”, van te voren vervaardigde havens, die de invasie via de open stranden van Normandië zoo hebben vergemakkelijkt, ruw geschat even groot waren als die van Dover.

De plannen, bij de invasie van deze kunstmatige havens gebruik te maken, waren goedgekeurd door de chefs van de Geallieerde militaire staven op de conferentie van Quebec. Om de noodige haven- en kade-installaties te kunnen bevatten, moesten de havens worden gebouwd op den schaal van die van Dover. Dit beteekende onder anderen, dat er een kleine 150 caissons moesten worden vervaardigd. Er werd besloten, dat al het werk in Engeland zou worden verricht, en in September 1943

werd het Britsche Ministerie van Bevoorrading belast met de uitvoering ervan.

Omdat er, voor alles, een degelijke beschutting moest zijn voor de groote aantallen kleine schepen, die bij de invasie te pas zouden komen, werd besloten langs de invasiekust door middel van „zinkschepen” vijf korte golfbrekers te maken. Tot dit doel werden 60 schepen uitgezocht, Engelsche en Geallieerde, waaronder de Britsche kruiser *Centurion* en de oude Nederlandsche kruiser *Sumatra*. Deze zinkschepen vertrokken dus eerst naar den overkant en ze kwamen, kort na de eerste stormtroepen, veilig aan. Hierop werden ze door middel van ontplofbare stoffen tot zinken gebracht. Dit werk werd opgeknapt in de eerste vijf dagen, volgend op den zesden Juni.

Een betonnen caisson wordt per sleepboot van Engeland naar de Fransche kust vervoerd.

Onderwijl voerde een vloot van zeesleepboten over een afstand van honderd zeemijlen betonnen caissons, drijvende golfbrekers en pieren aan. Bij deze expeditie gingen slechts een paar schepen verloren. Na aankomst werden de betonnen caissons met goed gevolg tot zinken gebracht en wél op plaatsen, die nauwkeurig waren bepaald door een groep deskundigen, die gelijk met de eerste troepen op „D-dag” waren geland.

Op 19 Juni („D plus 13”, zooals men in Engeland zegt), toen de havens pas voor den helft klaar waren, stak er een zware storm op. De Amerikaansche heeft hiervan het meeste te lijden gehad. Ofschoon de eigenlijke verliezen niet groot waren, was de schade, toegebracht aan de vrachten landingsschepen, aanzienlijk. Toen de storm was gaan liggen bleef de zee nog een tijdlang zeer ruw, hetgeen verhinderde, dat de onderdeelen van de pieren naar Frankrijk konden worden gesleept. Dit had tot gevolg, dat de havens pas laat in Juli op volle capaciteit konden werken.

Volgens het oorspronkelijke plan zouden er twee kunstmatige havens worden aangelegd, en wel een in den Engelschen sector bij Arromanches en een in den Amerikaanschen, bij Port en Bassin. Elk zou bestaan uit een golfbreker, gevormd door betonnen caissons. De meeste van deze caissons werden vervaardigd in de

buurt van de Theems en van Southampton, maar sommigen verder, bijvoorbeeld bij Birkenhead en Hartlepool. Het werk werd uitgevoerd door 25 groote aannemersbedrijven; het totale aantal arbeiders bedroeg 20.000.

De pierhoofden werden als schepen gebouwd in verschillende havens, van Leith tot Glasgow. Vier zijn er gebouwd door de Engelsche genie, in oorlogshavens in Schotland. Het grootste deel van de resteerende benodigdheden was van te voren op verschillende plaatsen over het geheele land vervaardigd en werd toen verzameld in leger-depôts te Southampton en Richborough. Ongeveer 240 aannemersfirms werkten aan deze opdrachten, waarbij in totaal 50.000 ton staal werd verwerkt.

De drijvende golfbrekers bestonden uit stalen vloten, die aan elkaar werden bevestigd en op die manier één geheel vormden. De diverse onderdeelen van deze vloten werden te Southampton gemaakt en in elkaar gezet.

De plaats, waar de golfbrekers voor de Fransche kust zouden worden geposteerd, waren uitgekozen aan de hand van vooroorlogsche Fransche zeekaarten, die, door het regelmatig veranderen van den zeebodem, niet meer nauwkeurig waren. Ze werden echter zooveel mogelijk

De voltooide haven in Arromanches. De verschillende onderdeelen werden in Engeland gefabriceerd, met sleepboten

De betonnen caissons worden in een lange rij naast elkaar geplaatst als golfbrekers.

naar de Normandische kust vervoerd en daar in elkaar gezet.

bijgehouden door verkenningen en accoustische proefnemingen, die vóór de invasie waren genomen. Als gevolg van een en ander moesten de berekeningen soepel en voor verandering vatbaar worden gemaakt.

Het probleem om een pier van honderden meters lengte te construeeren, die op een vlak strand moest liggen en zich kunnen richten naar een verschil in waterhoogte — door eb en vloed — van niet minder dan 6 meter, was reeds in het begin van den oorlog in studie, zonder dat een definitief resultaat werd behaald. In 1942 begon Winston Churchill, de Britsche minister-president, zich persoonlijk in het geval te interesseeren. Hij schreef: „pieren voor het gebruik op de stranden — zij moeten met het getij kunnen rijzen en dalen. Het ankerprobleem dient te worden opgelost. Stuur me de beste oplossing, uitgewerkt en al. Argumenteer er niet over. De moeilijkheden zullen wel voor zichzelf spreken.”

Het resultaat was, dat in het begin van 1943 een modelpier was vervaardigd. In den loop van dat jaar werden er tal van proeven mee genomen en tenslotte kon men, aan de hand van alle noodzakelijke gegevens, beginnen met den bouw van de volledig geoutilleerde, tien-en-een-

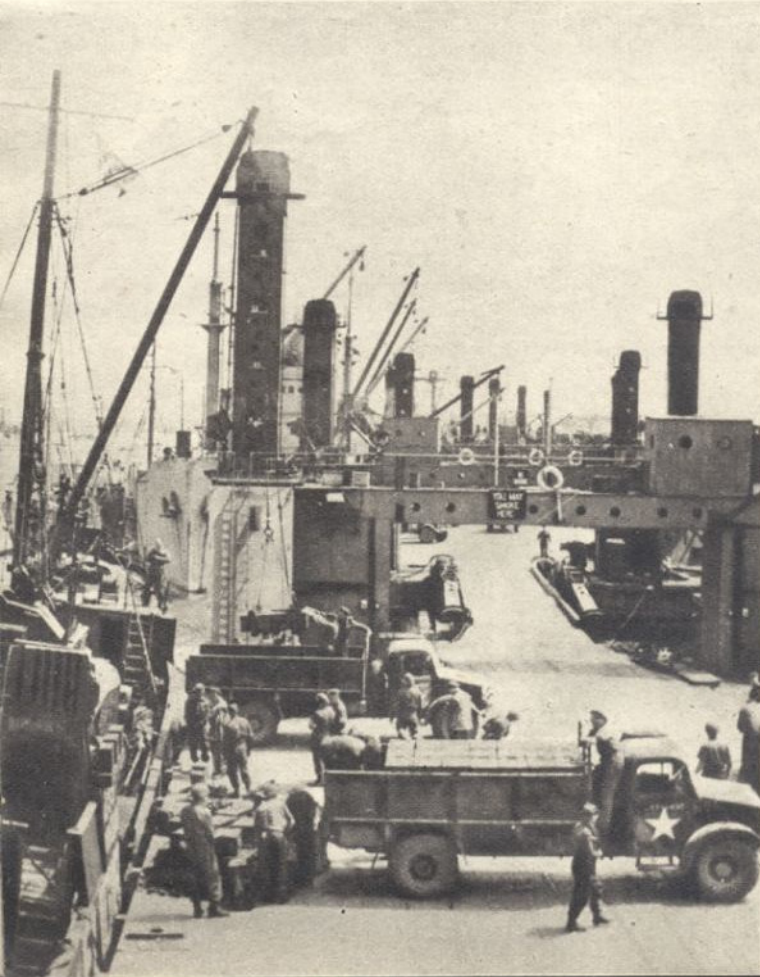
halve kilometer lange invasiepiereen.

De caissons, waarvan sommigen met licht Bofors-afweergeschut waren uitgerust, werden gemaakt in zes verschillende afmetingen, om te kunnen worden neergelaten in water tot 10 à 11 meter diep; het grootste caisson had een waterverplaatsing van 6.044, het kleinste een van 1.672 ton. Drijvende leken ze op Noach's ark, zonder dak, en van de lucht uit zagen ze er met hun kruisbinten, omdat ze geen dek hadden, net uit als leege eierkisten. Elk caisson was uitgerust met verblijven voor de bemanning, die gedeeltelijk uit matrozen, gedeeltelijk uit leden van de genie („Seabees”, om hun bijnaam te gebruiken) bestond. Het duurde ongeveer 22 minuten om het grootste caisson tot zinken te brengen.

In totaal zijn er 146 betonnen caissons vervaardigd. Hiervoor waren onder anderen noodig 600.000 ton beton en 31.000 ton staal.

Bij het uiteindelijke opbouwen van de havens werkten leger en marine nauw samen. Ondertusschen zorgden afdeelingen van de vloot en de „Seabees” voor het zuiveren van de omgeving van de havens van mijnen en, op den wal, voor het aanleggen van wegen en opritten,

Schepen worden gelost aan kunstmatige steigers.

Vanaf de drijvende steigers, loopen pontonbruggen van vele

waarop de uiteinden van de pieren dan aansloten.

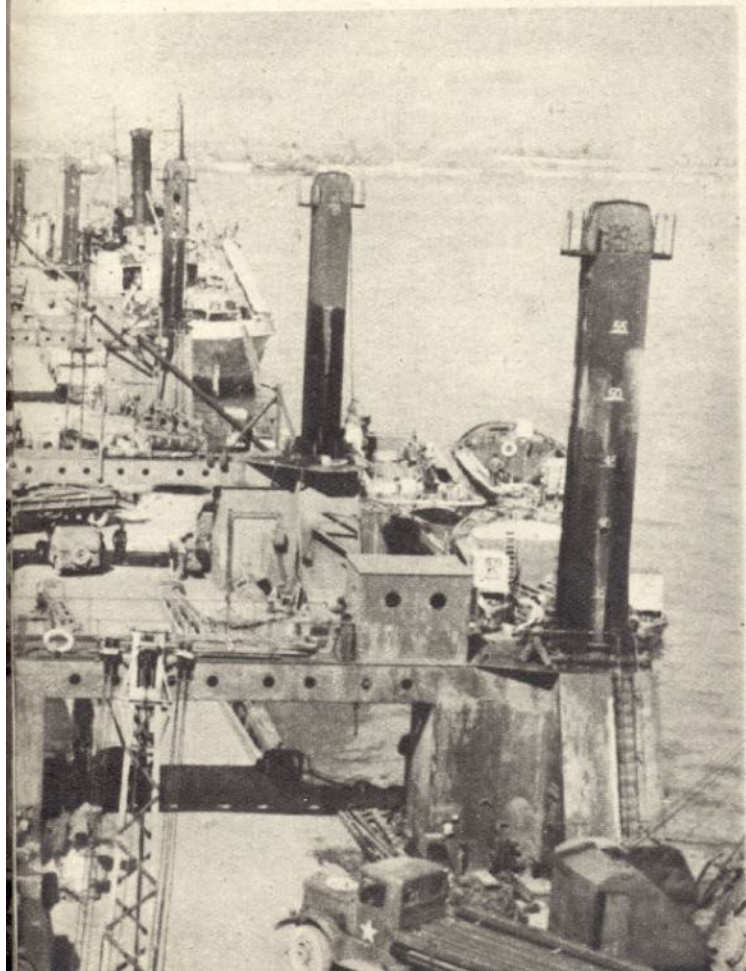
Omstreeks 18 Juni werden er al kleine kustvaarders gelost, zoowel bij eb als bij vloed, ondanks het feit, dat het werk pas half klaar was.

Tijdens den storm werden er op zijn minst 800 ton aan olie, benzine en voorraden en een groot aantal soldaten via de pieren aan land gebracht. Alle onderdeelen van de pieren, die nog onderweg waren toen de storm opstak, kwamen tijdig aan en slechts één betonnen caisson moest het tegen het weer afleggen, en ging verloren.

Tenslotte waren de havens, die in slechts eenige weken tot stand waren gekomen, grooter dan vele „gewone” zeehavens met klinkende namen. Nooit, en zelfs in de meest voorspoedige periode tijdens den vrede, hebben zooveel schepen dergelijke beperkte inrichtingen tegelijkertijd gebruikt. Het is niet overdreven als men zegt, dat zij de bevrijding van West-Europa mogelijk hebben gemaakt.

De twee „draagbare” havens wogen ieder 750,000 ton. In de Britsche te Arromanches en de Amerikaansche te Port en Bassin konden, zelfs in het ruwste weer, de schepen vlug, vlot en veilig worden gelost.

honderden meters lengte naar de vastewal.

De sleepboot wordt in acht van te voren gefabriceerde stukken per vrachtauto naar de werf vervoerd.

KUNSTMATIGE SLEEPBOOTEN EN "LIBERTYSCHEPEN"

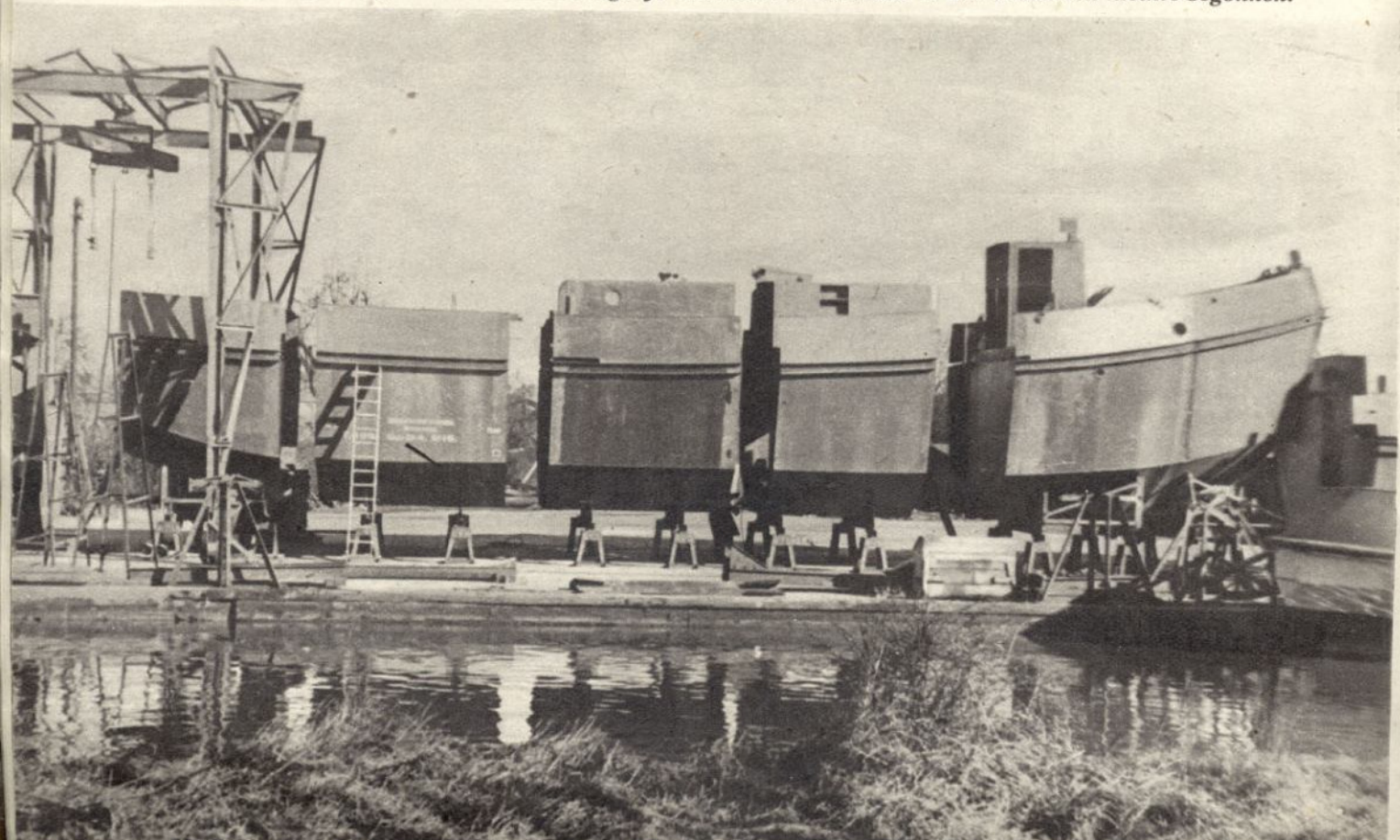
Reconstructie en hulpverlening zullen voor het grootste deel afhankelijk zijn van scheepsruimte.

In Amerika zijn, onder de inspireerende leiding van Henry J. Kaiser, niet minder dan 2000 „Libertyschepen” tijdens den oorlog van stapel gelopen.

In Engeland zijn de methoden van massa-productie eveneens toegepast. 732 Grootte vlooteenheden zijn gebouwd, alsmede miljoenen tonnen koopvaardij-schepen, die, tezamen met de Geallieerde vloten (vooral de Nederlandsche tankervloot) den belangrijken „strijd om den Atlantischen Oceaan” tegen de U-booten hebben gewonnen.

Ook de kleinere schepen zijn niet verwaarloosd. Wij publiceeren op deze bladzijden een aantal foto's, die de „vòòr-fabricatie” toonen — ergens ver in het binnenland, aangezien alle beschikbare scheepswerven aan de Engelsche kust dag en nacht in de weer zijn — van sleepbooten, de kleine schepen, die van zoo groot belang zijn voor den oorlog ter zee.

De werf is altijd bezig aan enkele booten tegelijk en zoodra er één klaar is wordt aan een nieuwe begonnen.

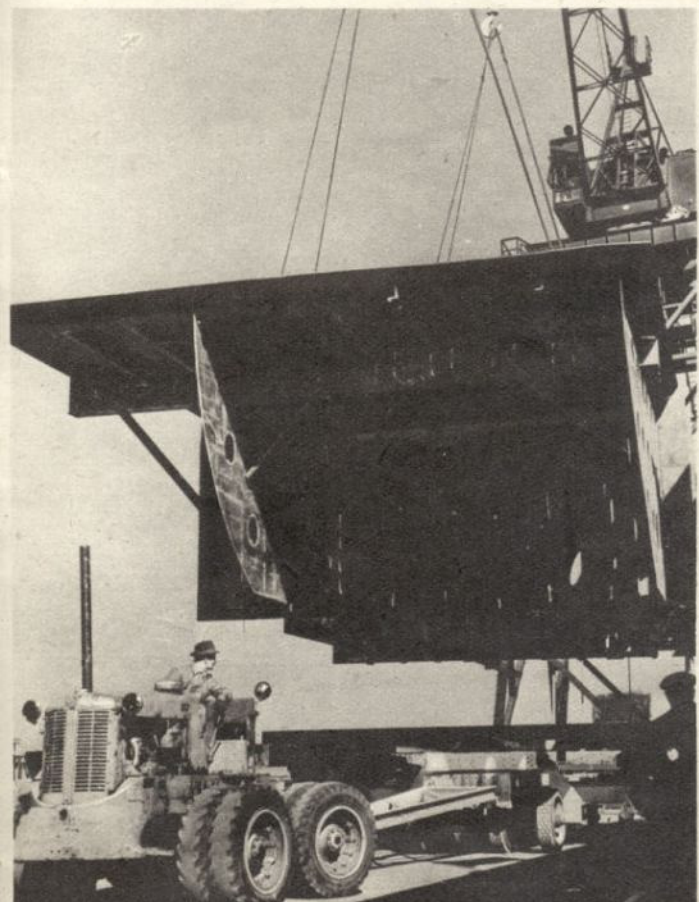
Na vier dagen is de sleepboot in elkaar gezet en kan zij te water worden gelaten.

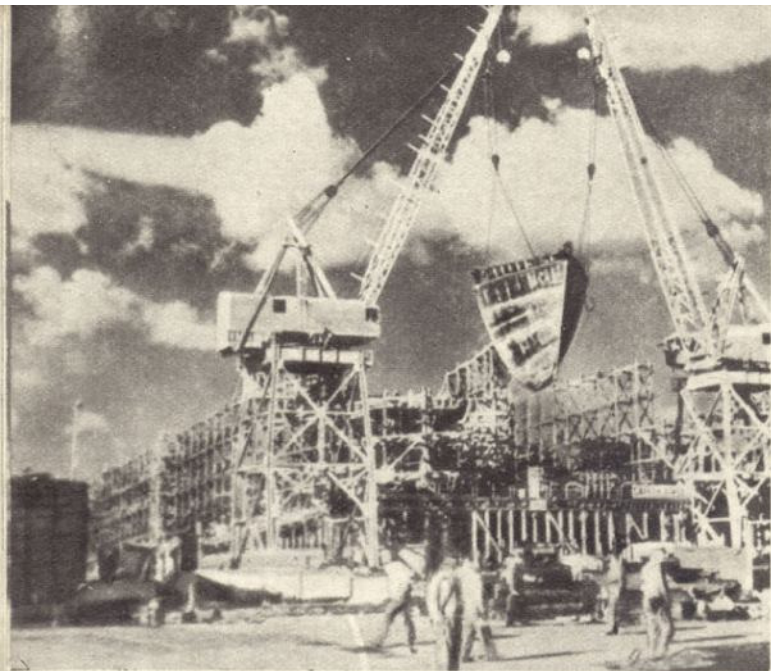
Een van te voren gefabriceerd onderdeel van een vrachtschip, 130.000 pond zwaar, wordt verslept om straks in het scheepsruim te worden ingelascht.

Daarna worden de machines en ketels gemonteerd en vervolgens wordt de bovenbouw afgewerkt.

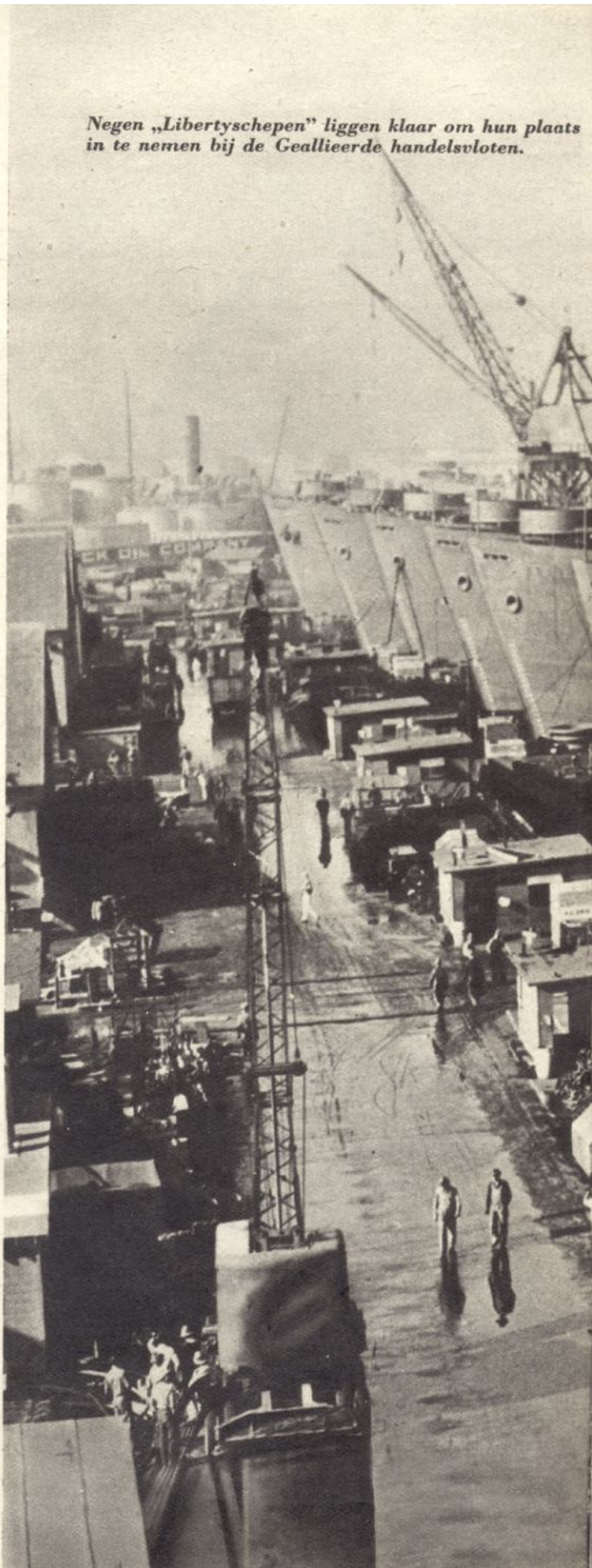
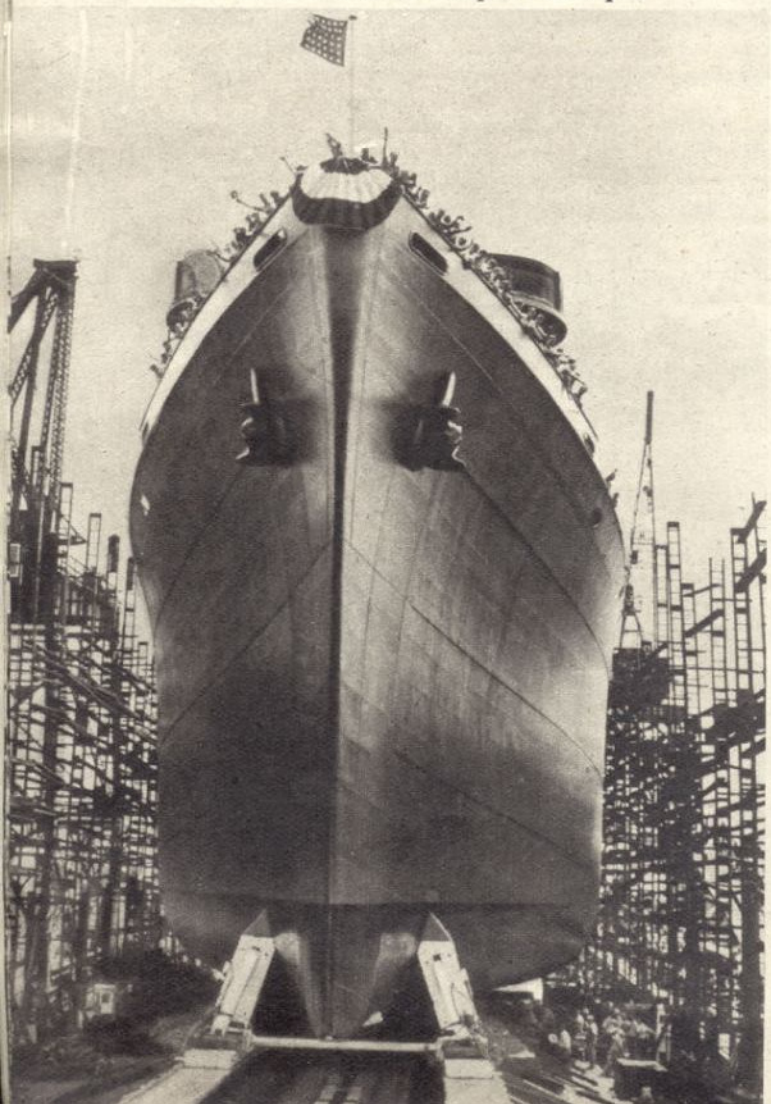
Een Amerikaansche fabriek, die nooit voor den scheepsbouw gewerkt had, produceert thans honderden luchtkokers voor de „Libertyschepen”.

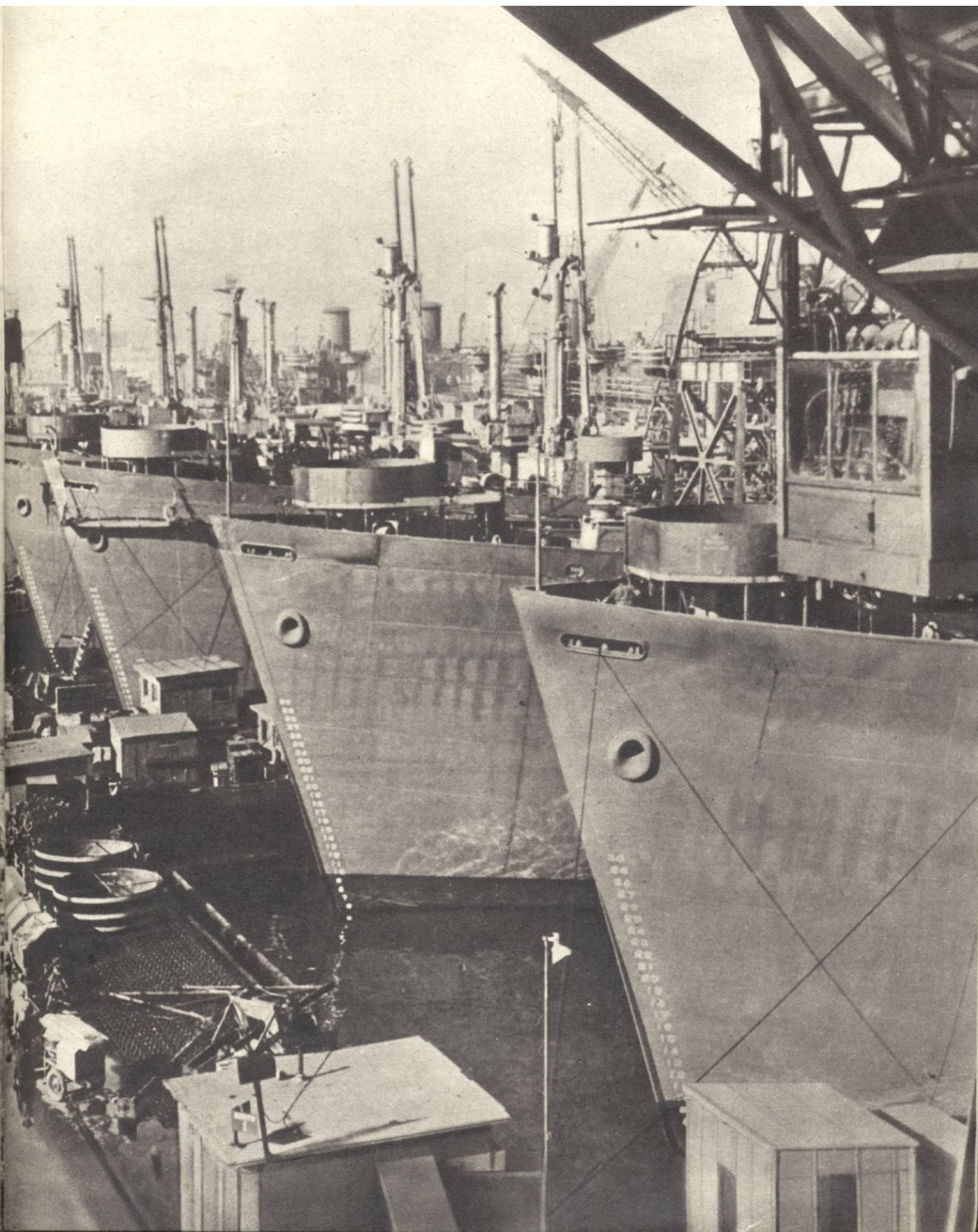

De complete voorsteven van een „Libertyschip” wordt overgetakeld.

Er wordt hard gebouwd en elken dag lopen er in Amerika verschillende schepen van stapel.

Negen „Libertyschepen” liggen klaar om hun plaats in te nemen bij de Geallieerde handelsvloeten.

*In een van Londen's gehavende woonwijken zijn temidden van de ruïnes nieuwe tijdelijke woningen gebouwd.
In een Londensch stadsdeel worden gegolfd ijzeren platen opgeslagen voor den bouw van noodwoningen.*

Op de plaats, vrijgekomen door het wegruimen van ruïnes, zijn tientallen noodwoningen gebouwd, die aangesloten worden op het bestaande electriciteitsnet.

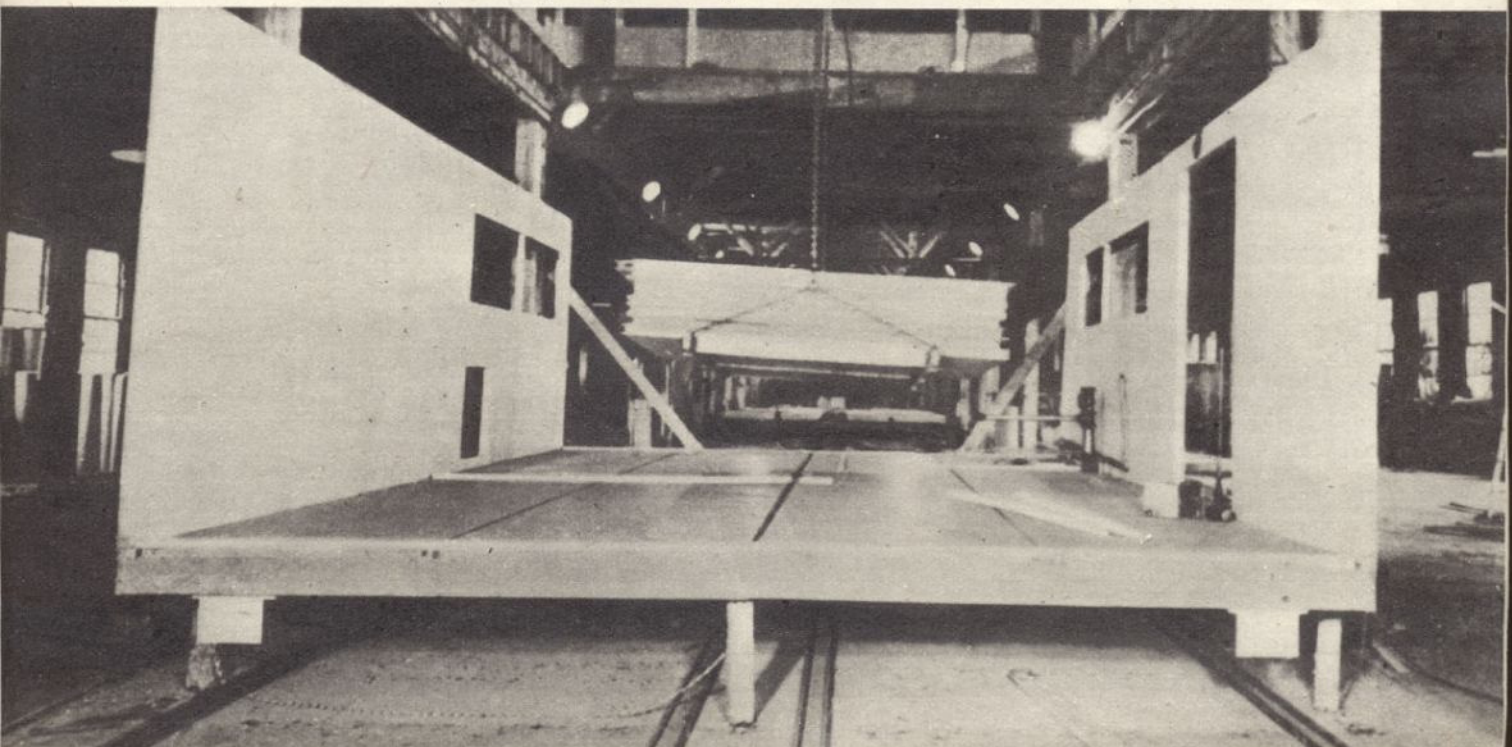
KUNSTMATIGE HUIZEN

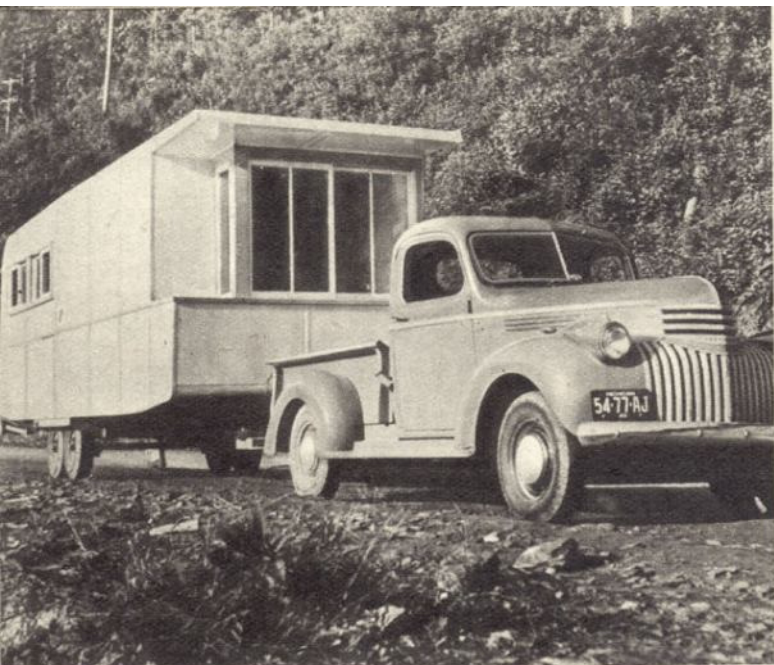
In Engeland zoowel als in Amerika bestaat een woningprobleem, zij het op verschillend gebied. Engeland heeft door de Duitse bombardementen 250.000 huizen verloren, terwijl één op elke drie schade opliep. Aangezien het in oorlogstijd vanzelfsprekend niet mogelijk is arbeidskrachten over te schakelen van oorlogswerk naar het bouwbedrijf, teneinde deze huizen te repareren of nieuwe te bouwen, is men overgegaan tot het maken van noodwoningen. De onderdelen van deze

woningen worden in de fabrieken vervaardigd en in enkele uren tijds op de plaats van bestemming in elkaar gezet. In de Vereenigde Staten moesten noodwoningen gebouwd worden om fabrieksarbeiders onder te brengen, zooals b.v. geschiedde bij de T.V.A. (Tennessee Valley Authority), de corporatie, die de door 7 Amerikaansche staten stroomende rivier de Tennessee bevaarbaar maakte op een wijze, die een voorbeeld vormde van democratische plan-economie zonder totalitaire dwang.

De foto's toonen enkele stadia tijdens het bouwen en vervoeren van noodwoningen in Engeland en Amerika.

Een onderdeel van een Amerikaansch type noodwoning. Muren, dak en vloeren zijn scharnierend ten opzichte van elkaar, om ze afzonderlijk in groote stapels te kunnen vervoeren.

Een deel van een uitneembare Amerikaanse noodwoning, vervaardigd van licht plywood, wordt achter een auto naar een nieuwe woonplaats vervoerd.

De twee afzonderlijk vervoerde helften worden op hun plaats gerold over de planken heen, die op een eenvoudig fundament van balken zijn aangebracht.

Deze gemakkelijk vervoerbare Amerikaanse noodwoningen worden gebruikt als tijdelijke woonplaats voor werklieden, die in jarenlange arbeid b.v. de groote dammen in de Tennessee rivier hebben gebouwd.

DE KATHOLIEKE KERK IN DEN OORLOG

DOOR R. HOPE, M.A.

*Hoofd van de Katholieke Sectie
van het Britsche Ministerie van Voorlichting*

„DE geschiedenis van de Christelijke zielen tijdens de tegenwoordige folteringen is nog niet geboekstaafd. Als dit gebeurd is, dan zullen wij verbaasd zijn over het heldendom en de goedertierenheid van zooveel mannen, vrouwen, jonge menschen en zelfs kinderen, als een antwoord op de roep van hen, die lijden”.

In dezen bewoordingen heeft de radio van Vaticaanstad tijdens een uitzending tot België op 14 Juli 1943, getuigenis afgelegd van de tragedie en de glorie van de Strijdende Kerk ; tragedie, omdat de Christelijke wereld smartelijk gewond is en nog lang de lidteekens van den strijd zal dragen : glorie, omdat de Kerk vastberaden stand heeft gehouden tegen bekommernis en de verleiding van de aanbidding der valsche goden. Als de schaduwen van dezen langen Europeeschen nacht zijn vervlogen, dan is het tijdstip daar om af te wegen, wat deze strijd voor de Kerk heeft betekend in lijden en verlies : ja, maar ook in wat bereikt en gewonnen is.

Nergens in de bezette gebieden is de Kerk ontkomen aan zware, materiele verliezen ; in sommige, als Polen, zijn ze catastrofaal te noemen. Onwettige confiscatie, roof, zinloze vernieling en onafwendbare schade tijdens gevechten, dit alles heeft een groote taak van herbouw doen stellen en het zal jaren duren alvorens de zware, geldelijke zorgen, door gulle liefdadigheid verdwenen zullen zijn.

Het parochielevens is op velerlei wijze verstoord : het is totaal verdwenen in de Oostelijke gebieden, waar de aanslag op het nationale leven meedoogenloos en volkomen is geweest. De tol, hier betaald door de geestelijkheid aan moord, ziekten en concentratiekampen, wordt nog verzaagd door het feit, dat de mogelijkheid tot opleiding voor priester geheel is verdwenen door de sluiting van scholen en seminaries. In het Westen, waar de aanval op de Kerk minder ruw en meer indirect is geweest, zijn de geestelijkheid en het leekendom groote beperkende bepalingen opgelegd, met de bedoeling hun geestelijk leven te verlammen. Daar zijn, evenals elders

in de bezette gebieden, Katholieke jeugdverenigingen en jeugdbewegingen, R. K. vakbonden en liefdadigheids-genootschappen, ontbonden omdat zij weigerden zich te onderwerpen aan de contrôle der Nazi's. De pers werd of geheel vernietigd of door den invaller overgenomen, die dan probeerde het publiek te misleiden door haar uit te geven onder het mom van Katholiek te zijn. Deze verraderlijke manier van doen is echter aan den kaak gesteld door een dapper herderlijk schrijven van het Nederlandsche Episcopaat.

Scholen en hogere onderwijsinstellingen hebben zwaar geleden. In Polen werden alle middelbare scholen gesloten en het universitaire leven uitgeroeid. In Tsjecho-Slowaije kon een student zijn studie alleen maar voltooien aan een Nationaal-Socialistische Duitsche hoogeschool. In Nederland werd getracht den studenten een eed van politieke knechting af te persen. Salarissen van leerkrachten werden verlaagd en priesters werden ontslagen als hoofd der scholen ; schoolboeken werden in overeenstemming gebracht met de ideologie van het Nazidom. Dit zijn, in groote lijnen, de omstandigheden geweest waarin de Kerk vijf lange jaren heeft moeten leven, jaren, waarin haar Christelijke waarden den felsten aanval te verduren hebben gehad in de zestien eeuwen van haar bestaan.

DE HOUDING VAN DE KERK

Hoe is deze uitdaging nu opgenomen en wat is het resultaat van deze kwelling geweest voor de toekomst der Kerk ? Een gedetailleerd antwoord kan op deze vraag niet worden gegeven, voordat elk land afzonderlijk heeft geantwoord, en ons ontbreekt hier de plaats om op elk geval afzonderlijk in te gaan. Maar als geheel kan worden gezegd, dat het antwoord oneindig inspireerend is. De Nazi-doctrine met haar theorieën over ras en bloed, met haar minachting voor het menschelijke leven en het gezin, zijn eenstemmig en onvoorwaardelijk door de Kerk verworpen. De Kerk heeft door de woorden van haar bisschoppen en de stille daden van haar priesters en geloovigen herhaaldelijk haar meening te kennen gegeven over de waarde van de individueele ziel, zonder daarbij acht te slaan op ras of geloof. Gedurende het geheele conflict en van het begin af aan is zij opgekomen voor de natuurlijke wet, de fundamenteele, door

God gegeven rechten van den mensch. Zij heeft de valsche maar gevaarlijke drogreden, dat godsdienst geen rechten heeft in de praktische zaken des levens, ontmaskerd en weerlegd. Onder leiding van den Paus heeft de Kerk verkondigd, dat de Christelijke Wet van toepassing is op het heele leven, en niet alleen bindend is voor regeeringen en volken doch ook voor de individu. Zij heeft zulk een voorbeeld gegeven van praktische goedertierenheid aan allen en zich dusdanig vereenzelvigd in het nationale lijden, dat nieuwe en blijvende banden tusschen geestelijkheid en volk zijn gesmeed. In zijn boodschap tot den nieuwbenoemden gezant der Nederlandsche Regeering bij het Vaticaan heeft de Paus dit duidelijk voor oogen gehad, toen Hij zeide: „Het herstel van het Koninklijk gezantschap der Nederlanden schenkt Ons des te grooter voldoening, omdat het de vrucht is van een geest van eendracht, die grijpt is in het midden van het Nederlandsche volk in een tijd van lijden voor de zaak van hun land : een lijden, waarin het waardige Episcopaat, de ijverige geestelijke en de getrouwe geloovige dapper hun deel hebben bijgedragen, in eenheid met de heele natie . . .”

NIEUWE BANDEN

Uit het gemeenschappelijk lijden is tusschen de Katholieke en de Protestantische gemeenten, een frissche geest van begrip ontsprongen, die voor de toekomst van groote beteekenis kan zijn. Terwijl ze trouw bleven aan de leerstellingen des geloofs hebben Christenen van alle gemeenten zich vereenigd, teneinde de fundamentele beginselen van gerechtigheid, liefdadigheid en vrijheid te verdedigen. De Paus, die waakzaam is geweest voor het

gevaar dat het Christendom bedreigt, heeft herhaalde malen allen van goeden wil opgeroepen, hun rijen te sluiten tegen den wreeden en afbrekenden aanval van het nieuwe heidendom. Nergens is het antwoord dapperder en beslistere geweest dan in Nederland, en daarom is het goed de herderlijke brieven aan te halen, die de leiders van de Katholieke en Protestante Kerken in April 1942 hebben laten voorlezen en waarin de volgende gemeenschappelijke passage voorkomt :

„De Kerk gevoelt diepe deelneming over den loop der gebeurtenissen in ons land, namelijk over de manier, waarop de drie fundamentele grondbeginselen van ons nationale leven — gerechtigheid, liefdadigheid en vrijheid van geweten en overtuiging — die in het Christelijke geloof zijn verankerd, werden en worden aangetast. De Kerk heeft reeds getuigenis afgelegd van haar houding tegenover de onwettigheid, tegenover de meedoogenlooze behandeling van het Joodsche deel der bevolking en ten aanzien van het opdringen van een nationaal-socialistische levensopvatting en van een wereldorde, die in directe tegenspraak is met de leerstellingen van den Bijbel.”

Tenslotte mogen wij nog verwijzen naar hetgeen de grootste overwinning van de Kerk is in deze duistere periode. In landen, waar traditioneele instellingen en cultuur zijn vernietigd of bedolven, zijn de Kerken de eenige organisatie geweest, die deze duisternis overleefd hebben. Zij zijn op bepaalde plaatsen in letterlijken zin de eenige overblijvende schakel van wat het beste was in Europa, en het is tot hen dat Europa zich moet keeren als een standvastige en moreele orde den chaos moet vervangen, die de laatste vijf jaren is ontstaan.

ZEGEZANG TER ERE VAN FREDERIK HENDRIK

(Joost van den Vondel)

*Prins Welhem heeft den grond geheid,
Zijn nazaat vrijdoms muur geleid
In rood ciment van 't bloed der helden,
Niet zonder raadsman, dien men zelden
Ter wereld als een Phoenix zocht;
Maar Fredrik heeft het werk volwrocht,
En d'opperoverwinnings krone
Gezet voor Christenrijk ten toone,
Op 't spits der vrijheid, 't oorlogs wit.
Maar vrijheid, handvest, wat is dit?
Zijn 't enkel krachteloze klanken?
Niet, niet, o edelste aller ranken!
Laat ieder eignaer hieraf zijn.
De vrijheid als een zonne schijn'
Op allerhande slag van menschen,*

*Die om 't gemeene beste wenschen.
Men maak van 't Christelijk geloof
Geen plondering en zielenroof;
Men onderdruk geen vroom gewisse
Met boeten en gevangnisse,
Maar laat' God rechter van 't gemoed.
Uw Vader stortte hierom zijn bloed.
Zoo dat geschied', zoo zal de vrije
In liefde tot Hollands heerschappije
Ontvonken, zoo zal iedereen
Om 't beste bidden van 't gemeen;
Zoo zult ge voelen 's Hemels zegen,
Uw vijand schrikken met Uw degen;
Zoo zult ge zijn der vromen wijk,
Het voorbeeld van gantsch Christenrijk.*

UIT : " HET HANDVEST VAN DE VRIJHEID "

PROTESTANTSCHER KERKEN IN DEN OORLOG

DOOR PROF. M. BOKHORST

SINDE den aanvang van „De Wervelwind” hebben wij getracht in de rubriek „De Strijd der Kerken” een overzicht te geven van het verzet der Christelijke gemeenschappen tegen het Duitsche heidendom. In dit nummer willen wij daarvan de balans opmaken.

De Protestantsche Kerken misten de kracht die Rome uit de eenheid put, maar zij stelden daartegenover hun nauwe verbondenheid met de nationale instellingen, die door de Duitschers werden bedreigd. Zij stredden voor het Koninkrijk Gods, maar tevens werden zij kampioenen voor een nationale traditie.

In de Scandinavische landen neemt de Luthersche Kerk de positie van een staatskerk in. Daardoor konden kerkmensen als Berggrav en Kaj Munk het nationale verzet van Noorwegen en Denemarken personifiëren.

In Tsjecho-Slowakije heeft de nationale held Johannes Hus zoozeer zijn stempel op de Protestantsche Kerk gedrukt, dat deze een natuurlijk bolwerk tegen Duitsche onderdrukking vormt. Evenals Hus vijfhonderd jaar tevoren, is haar leider, Dr. Prochazka, een martelaar geworden, zoowel van zijn godsdienstige overtuiging als van zijn verzet tegen Duitsche onderdrukking.

In Engeland moge vanouds een veelheid van Protestantsche richtingen bestaan, de Anglicaansche Kerk belichaamt echter het nationale godsdienstige leven van het Britsche Rijk. Als de Aartsbisschop van Canterbury pleit voor innerlijke vernieuwing van de Britsche democratie in den strijd tegen nationaal-socialisme, dan spreekt hij voor- en namens het heele Britsche volk. En als Dr. Garbett, Aartsbisschop van York, naar Moskou gaat, dan symboliseert zulks een veranderde opvatting van het Britsche volk omtrent de toekomst van het Christendom in Rusland.

Onze lezers weten beter dan wij, hoe ook in Nederland de Protestantsche Kerken voor geloof en nationale traditie beide hebben pal gestaan. Ligt het ons allen niet versch in het geheugen, hoe Ds. Overduin in Dachau moest boeten voor zijn verdediging van het in onze grondwet vastgelegde recht der ouders om den geest van het onderwijs aan hun kinderen zelf te bepalen?

Wij hebben zoozeer den nadruk gelegd op dit hooghouden van nationale geestelijke waarden door de Protestantsche Kerken, juist omdat dit element in het Duitsche Protestantisme zoo volkomen ontbrak. Zelfs de z.g. Belijdeniskerk van Niemoeller en de zijnen heeft zich nooit uitgesproken tegen methoden, die de Duitsche natie eeuwig ten schande zullen strekken, zooals Joden-uitdelging, Gestapoheerschappij en terroriseering van onderworpen volken.

Het Duitsche Protestantisme heeft zich hiermede buiten de gemeenschap der Protestantsche Kerken geplaatst, en niet dan na een langdurigen en volkomen inkeer, en een diepgaande zuivering „in hoofd en leden”, zal het wederom daarin opgenomen kunnen worden. Het zal de woorden ter harte moeten leeren nemen, waarmee de Fransche Protestanten in de verdrukking de z.g. „Stellingen van Pomeyrol” besloten: „De Kerk beschouwt weerstand tegen al hetgeen totalitair of afgodisch is als een geestelijke noodwendigheid.” Het zij hier terloops gezegd, dat eerst in den huidige oorlog alle Fransche Protestantsche groepen tot een nationale eenheid zijn gekomen, onder leiding van Ds. Boegner.

Bij de Fransche Protestanten kwam echter ook het duidelijkst tot uiting een opvatting, die in de eerste jaren van den oorlog in vele Protestantsche kringen het actief verzet tegen den Duitscher heeft lamgeslagen. Wij bedoelen de neiging om de door de Duitschers veroorzaakte ellende uitsluitelijk als een vermaning tot boetedoening te zien. Niemand minder dan Karl Barth is hiertegen in het najaar van 1940 te velde getrokken en wel in een brief aan de Fransche Protestanten, waarin hij er op wijst dat zelfvernedering tegenover God voortreffelijk is, terwijl zelfvernedering tegenover wereldsche machten verderfelijker kan zijn: „Christus de gekruisigde moet verkondigd worden als Christus die is opgestaan, als Koning van het rijk zonder grenzen, waar zij, die Hem dienen geen vrees kennen, omdat Hij de wereld overwonnen heeft.”

Zoowel in- als buiten de bezette gebieden onderging het herderlijk werk tijdens den oorlog groote veranderingen. Meer en meer werd aandacht aan de „buitenkerkelijken” gegeven. Speciale diensten en samenkomsten met gemeenteleden werden voor hen gehouden. In de Angelsaksische landen werd de „predikant in de

fabriek" een algemeen bekende verschijning. Protestantse kerkgebouwen werden permanent open gesteld.

Hetzelfde beeld ziet men bij de geestelijke verzorging van de geallieerde legers. De veldprediker wordt meer en meer het geestelijk centrum voor mannen van velerlei richting, kerkelijk en on-kerkelijk beide. Hij deelt hun materiele nooden en hun gevaren. Hij landt met commando-groepen op vijandelijke kusten, hij springt met valschermtroepen ver achter vijandelijke linies, hij besluipt met verkenners de Japanners in het oerwoud. In het leger is „de Kerk" een onverbrekelijk deel van de soldatengemeenschap.

Is het wonder dat de miljoenen burgers-in-uniform zich afvragen, waarom deze verhoudingen straks niet in de burger-samenleving zouden voortbestaan? Dit is de tegenhanger van de vraag „ben ik mijns broeders hoeder?", die kerkmensen in de bezette landen zich hebben gesteld, toen in hun omgeving gezinshoofden naar Duitschland werden weggevoerd of moesten onderduiken en moeders elders moesten gaan werken, zoodat overal gezinnen waren, waar hulp en toezicht moest komen van buiten af.

Het antwoord van de Protestantsche Kerken in- en buiten bezet gebied op al deze vragen was een volmondig ja. De Kerken hebben hun sociale taak volmondig erkend. Wie het antwoord van de gezamenlijke Protestantsche Kerken in Engeland wil kennen, leze slechts de twee verklaringen, door hen afgelegd, respectievelijk in November 1941 en in Juni 1942, in twee brochures getiteld: „Sociale rechtvaardigheid en economische wederopbouw" en „De christelijke kerk en de nieuwe wereldorde." Hierin wordt de volle mede-verantwoordelijkheid van de Kerken erkend voor de sociale en de economische nooden van onzen tijd, en voor de nationale en internationale politieke verhoudingen in de toekomst.

Nauw samenhangend met dit stijgend verantwoordelijkheidsbesef van de Protestantsche Kerken is de groeiende drang tot zending. Deze is niet alleen het gevolg van persoonlijke aanraking van soldaten met minder bevoorrechte volkeren in het Verre Oosten, men treft hetzelfde aan in Denemarken en Noorwegen, om niet te spreken van Nederland tijdens de bezetting. Deze drang tot getuigen van nieuw verworven zekerheden is uiterst belangrijk, omdat volgens de schaarsche berichten uit het Verre Oosten de geestelijke inwerking van het Westersche Christendom meer dan iets anders onder de Japansche bezetting heeft geleden. Er zullen daar duizenden jonge mannen en vrouwen noodig zijn, om in vele gevallen van meet af te beginnen met den wederopbouw van het zendingswerk. Dat er genoeg van dezulken zullen zijn blijkt wel uit den stroom van aanmeldingen van frontsoldaten, die zich geroepen voelen.

Terloops zij hier gezegd, dat Nederland niet het eenige land is, waar over een grondige herziening van de op-

leiding voor predikanten en zendingen wordt gesproken.

In vele landen hebben de Protestantsche Kerken commissies aangesteld om deze opleiding met de moderne eischen voor het herderlijk ambt in overeenstemming te brengen, en om den juisten middenweg te vinden tusschen den overvloed van praktische ervaring en het tekort aan academische scholing van de frontsoldaten die zich tot het predikambt geroepen voelen.

Er is sinds de Middeleeuwen geen oorlog gevoerd, die zoozeer als de huidige het karakter van den goeden strijd des geloofs heeft gedragen. In de legioenen van de bondgenooten, samengesnoerd door den wil om de geestelijke waarden van het Christendom te verdedigen, is het universalisme van de Kruistochten herleefd. De Christenkerk weet zich spiritus agens van dit universalisme en wordt zich daardoor steeds meer van haar oecumenisch karakter bewust.

Katholicisme en Protestantisme zijn overal nader tot elkaar gekomen dan ooit het geval was sinds de dagen van de Hervorming. Alleen in Duitschland is van de oecumenische gedachte vrijwel geen spoor te bekennen. In het boekje „Christian Counter-Attack" van de Britsche Christelijke Studentenbeweging wordt de aandacht gevestigd op nog een anderen vorm van samenwerking, die tusschen de Christelijke Kerk en andere bewegingen is ontstaan, welke de vrijheid en de waardigheid van den individueelen mensch verdedigen. Het boekje noemt speciaal de samenwerking tusschen de Protestantsche Kerken van Noorwegen, Nederland en Frankrijk en de arbeidersbeweging in die landen. Ook de Katholieke Kerk is daarin niet achtergebleven.

In het bovenstaande hebben wij vele verheugende tekenen kunnen aanwijzen, dat de Protestantsche Kerken in- en door den oorlog niet alleen gelouterd, gesterkt en tot bezinning van eigen geloofswaarden gebracht zijn, maar ook dat hun blik verruimd en hun verdraagzaamheid vergroot is. Zonder de minste neiging tot syncretisme, ja, met scherper formulering van eigen geloofsbezit, heeft men andere stroomingen en overtuigingen beter leeren waardeeren. Het verantwoordelijkheidsbesef, ook tegenover niet-religieuze problemen is verscherpt en de drang tot daden vergroot. Dit alles maakt het Protestantisme gereed om daar, waar het genoegzamen aanhang heeft, een centrale rol bij de oplossing der groote naoorlogsche vraagstukken te spelen.

Het moreele recht voor zulk een centrale positie heeft het tijdens den oorlog verworven. In Engeland en in Amerika door zijn bijdrage tot het geestelijk weerstandsvermogen van de Angelsaksische volken. In de landen die door de Duitschers werden bezet, doordat het daar, samen met de Katholieke Kerk, de fakkel van beschaving en menscheijkheid, van kennis en van deugd, tot het einde toe heeft brandende gehouden, toen het alom duister werd.

DE OORLOG EN DE AMERIKAANSCH E DEMOCRATIE

DOOR ARTHUR M. SCHLESINGER JR.

HITLER'S val zal méér beteekenis hebben dan enkel de val van een man of van een natie. Die val zal zijn de ondergang van een theorie van menselijke dynamica, waaraan de nationaal-socialistische leiders de heele toekomst der menschheid wilden wagen. Hitler's pokerspel, met wereldverovering als inzet, was gebaseerd op de overtuiging, dat hij, beter dan wie ook van zijn vijanden, in staat was machtsmiddelen te bevamen van groote duurzaamheid en verwoestende kracht — en dat hij groote legers uit den grond zou kunnen stampen met massiever tanks en moordender vliegtuigen dan zij konden maken. En deze overtuiging was gebaseerd op de zekerheid, dat alleen hij, Hitler, kon organiséeren — immers zijn vijanden konden dat niet, omdat Frankrijk, België en Nederland, Groot Britannië en de Vereenigde Staten geheel overgeleverd waren aan de dwaalbegrippen van vrijheid en democratie.

Hitler heeft zich natuurlijk misrekend. Dat kwam, omdat hij den mensch onder schatte. Zij verachting voor den doorsnee mensch gaf hem het vertrouwen, dat menschen niet in staat zijn, zichzelf te regeeren en huneigen wereld op te bonwen: ht volk heeft behoefte aan den *Fuehrer*. Met menschen, die alleen geschikt waren om te gehoorzamen, en een maatschappij die alleen geschikt waren om te gehoorzamen, en een maatschappij die alleen luisterde naar gezag van boven, werd de nationaalsocialistische staat vanself een goed fundament voor een regeering. In de wapenrusting van deze logica gestoken was Hitler overtuigd van zijn onoverwinnelijkheid.

Hij had ongelijk, en overal op aarde wisten de menschen dit van het eerste oogenblik af aan. Hij had ongelijk, en toch kostte het nog vijf jaar oorlog en minstens 5.000.000 dooden, voordat deze waarheid bewezen was. Toen de teerling eindelijk was geworpen, bleek alras, dat vrijheid en democratie geen bronnen van zwakheid waren maar van kracht — dat als de houding van compromis en verdraagzaamheid, die zij hadden hadden aangenomen, op den duuv onmogelijk werd voor de democratieën, deze betere legers op de been konden brengen en zwaardere tanks en snellere vliegtuigen konden maken dan Hitler. Hij is verslagen juist in

datgene waarop zijn heele filosofie gebaseerd was — macht en bloed.

De menselijke kwaliteiten, waarop zijn aanval gericht was, zijn niet het monopolie van een der Vereenigde Volken. Men vindt ze in verschillende graden in elk van hen — in het slechtste geval als een moreele waarde, waarvoor een mensch zich wil inspannen, in het beste geval als een deel van het weefsel des dagelijkschen levens. Maar in zekeren zin heeft Amerika de bevordering van vrijheid en democratie altijd beschouwd als *zijn* speciale missie op deze wereld. Zooals Lincoln het zei te Gettysburg: het was Amerika's plicht ervoor zorg te dragen, dat de Regeering van het volk door het volk voor het volk nooit van de aarde mocht verdwijnen. Van af het oogenblik dat, op den 3den Juli 1776, John Hancock zijn naam krabbelde onder het glansrijke manifest, dat bekend is gebleven als de Onafhankelijkheidsverklaring, tot aan dezen oorlog toe, toen President Roosevelt de Vier Vrijheden afkondigde en Henry Wallace „de eeuw van den gewonen man” uitriep, hebben Amerikanen gestreden om deze groote moreele waarden, die Hitler aanzag als juist de zwakheden van de moderne beschaving, te verwezenlijken. Amerika is natuurlijk wel eens beneden, en zelfs ver beneden de Amerikaansche aspiraties gebleven; maar zelfs diegenen, die het Amerikaansche leven hebben getracht te vervreemden van de moreele waarden, die het volk bezit, hebben dit meestal nog moeten doen met een beroep op diezelfde moreele waarden, die het zedelijk erfdeel zijn van den Amerikaan.

OORLOG EN VRIJHEID

Wat Amerika in zijn geschiedenis heeft doorgemaakt is het cement geweest van het gebouw der Amerikaansche volksidealen en deze laatste zijn het, die Hitler vreesde en verafschuwde. De trek naar het Westen breidde de grenzen van vrijheid en democratie weer verder uit. De pioniers, die in onherbergzaam land met geweren hun eigen boerderijen verdedigden, moesten geheel voor zichzelf zorgen, maar waren dan ook onafhankelijk. Als Indianen een dreigende houding aannamen, maakten zij zich gereed voor verdediging, schiepen een eigen organisatie onder leiders, die zij zelf kozen en die tegenover hen verantwoordelijk bléven. Wanneer men aan een regelmatig bestuur behoefte kreeg, vormden zij hun

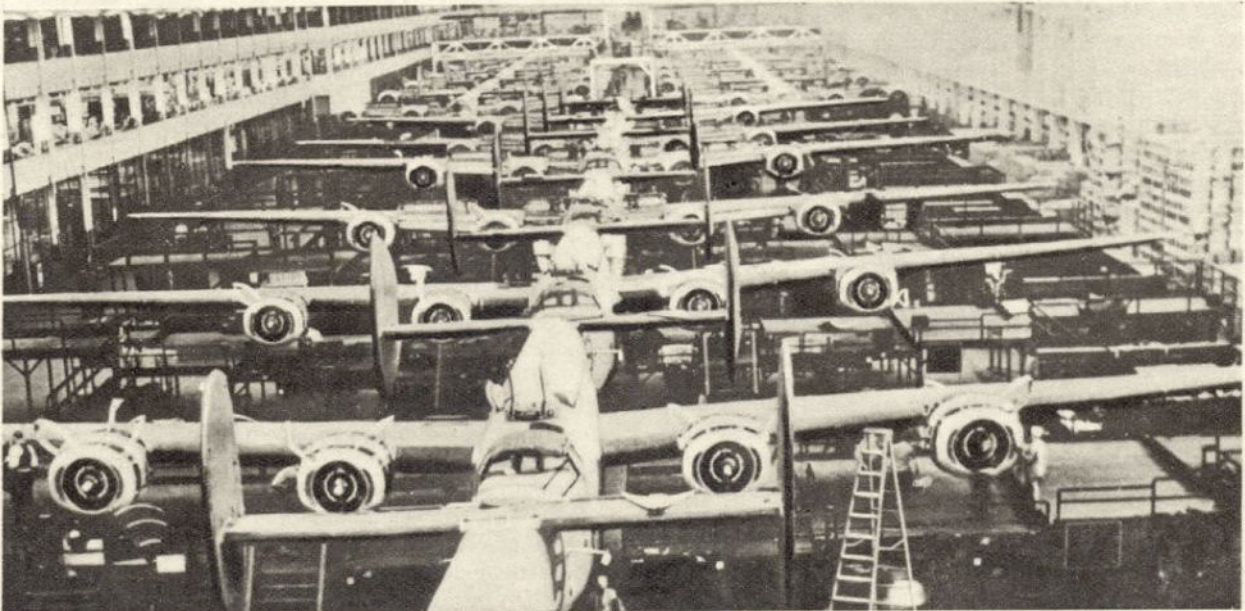
Twee meisjes-mecaniciens aan het werk op een Amerikaansch oefenvliegtuig.

eigen bestuur. Vergaderend zoo dikwijls zij dit zelf verkozen, nu eens *nein* stemmend dan weer *ja*, kameraden als aanvoerders aanwijzend, maar geen Obergruppenführer, zonden zij hun vertegenwoordigers naar Springfield en Des Moines, naar Cheyenne en Boise, en naar Washington.

De Amerikaan heeft respect voor den echten leider. Hij houdt van de Andrew Jacksons en Franklin Roosevelts, energieke mannen, die een beslissing weten te nemen; maar hij schijft hun geen onfeilbaarheid toe. Hij houdt van hen, omdat hij denkt: zij staan aan mijn zijde; hij houdt echter ook van hen, omdat hij weet dat, wanneer de tijd komt, hij hen (door zijn stemrecht) van hun posten kan verwijderen. Zij beschikken over dien hoogsten vorm van recht, die maakt dat de pionier, de woudlooper zegt: ik kan tegen mijn Regeering zijn. Waar zulk recht bestaat is de vrijheid verzekerd.

Hitler dacht, dat deze gezindheid hem zijn groote kans waarborgde. Hij dacht immers, dat menschen, die er voor voelen „tegen de Regeering” te zijn geen oorlog kunnen voeren. Zijn strategie van verdeel-en-heersch, die hij met zijn giftige campagne van haat en bedrog tegen de democratie voerde, was gebaseerd op de overtuiging, dat vrijheid hetzelfde is als zwakheid en dat geen natie in een oorlog overwinnen kan, als zij niet gelooft in de onfeilbaarheid van het gezag.

Gedurende een korten tijd in onze historie leek het, alsof enkelen dachten, dat Hitler gelijk had. Het jaar 1940 ligt nu ver achter ons; de mythe van Duitsche onoverwinnelijkheid ligt, als een lijk met stukgeslagen hersenpan en beenderen, aan het Russische front. De

Amerika's massaproductie van materiaal heeft Duitsland's komenden ondergang verhaast.

gouden dagen van de Duitse overwinningen leven nog slechts in de verbleekende herinnering van de nationaal-socialisten. Maar toen, in die eerste dagen, aarzelden men. Zelfs in de Ver. Staten verloren sommigen, toen het zich aan den rand van den oorlog bevond, het vertrouwen. Zij dachten, dat een oorlog voor vrijheid en democratie niet kon worden gevoerd zonder dat men er vrijheid en democratie bij inschoot. De technische eischen van den modernen oorlog verhinderden, naar hun meening, dat de weelde der vrijheid onder die omstandigheden kon blijven bestaan. Je kunt de totalitair niet afranselen, zeiden zij, zonder zelf een beetje totalitair te worden.

Het antwoord is gekomen. Wij hebben den oorlog gewonnen en onze vrijheden behouden. Sterker, wij hebben gewonnen, niet ondanks onze vrijheden maar juist erdoor. Hitler heeft de plank volkomen misgeslagen. Men kan een tijdje aan de winnende hand zijn, als men een overweldigende hoeveelheid materiaal ter beschikking heeft, maar om te kunnen blijven vechten met de nederlaag voor oogen moet men over zedelijke krachten beschikken, welke in laatste instantie alleen te verwachten zijn bij vrijwilligers, die opkomen voor de algemeene zaak der Democratie.

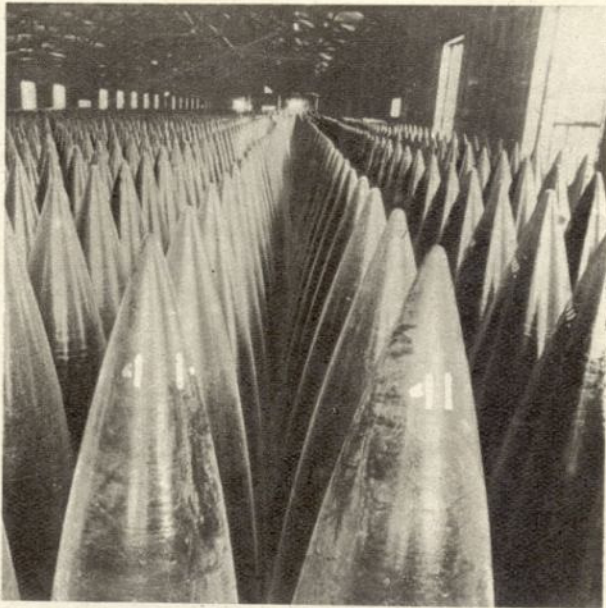
De les, die het prachtige ondergrondse verzet in de bezette landen van Europa ons leert, de les ook van de Amerikaansche oorlogs-productie en de Amerikaansche superioriteit, de les van Henry Kaiser en Donald Douglas, van Admiraal Nimitz en Generaal Eisenhower is, dat vrijheid niet kan worden gemist. De Amerikaansche soldaten, matrozen en arbeiders hebben, evenals het onoverwinnelijke volk van Europa, hun

Maar ook voedsel speelde een groote rol, en er werd harder geoogst dan ooit te voren.

Zoover het oog reikt strekken de velden zich uit, want zonder voedsel kan de soldaat niet vechten.

Lange rijen granuten staan klaar voor het front.

besluit om te vechten gebaseerd op de wetenschap, dat zij hun persoonlijk aandeel hebben in een groot stelsel van zelfregeering, dat geen Führer noodig heeft om het te doen werken.

Het mooiste bewijs van de levenskracht der Amerikaanse democratie ligt wel in de groote verkiezingen, die plaats hebben gehad. Nu is een verkiezing geen weerhuisje. Als er geen tweede front was geweest, als de Duitschers Suez en Dakar hadden bezet en de Japanners Australië, zouden de verkiezingen net zoo goed hebben plaats gehad.

De mogelijkheid van uitstel was een spook, door Dr. Goebbels en sommige Amerikanen naar voren geschoven. Geen enkel Amerikaan echter, die op een verantwoordelijke post staat, heeft hieraan een oogenblik in ernst gedacht. Een uitstel van de verkiezingen zou het moreel der Amerikaanse troepen waarschijnlijk een ernstiger slag hebben toegebracht dan ooit een verkiezings-campagne zou hebben kunnen doen, hoe ongunstig de uitslag ook mocht wezen.

De verkiezingen staan in dit opzicht niet alléén. Het pioniers-geloof in een door God gegeven recht om „tegen de Regeering te zijn” heeft gedurende den heelen oorlog een gunstige werking gehad. De algemeene politiek der Regeering en de bestuursdaden zijn precies als in vreedstijd door het Congres gecritiseerd. Senator Truman van Missouri, thans gekozen tot het Vice- Presidentschap der V.S., is opgetreden als voorzitter van een commissie, die nauwlettend de behandeling en financiering van de oorlogsproductie heeft nagegaan; andere commissies hebben zich eveneens waakzaam getoond in verband met de oorlogvoering.

Geen Rijksdagbranden hebben in Amerika plaats gevonden. Geen Congresleden zijn vermoord, met gummistokken afgeranseld, of in concentratiekampen gesmeten — onverschillig hoe ruw zij den President en de Departementen van Bestuur hebben aangevallen (en sommigen van hen kunnen ruw zijn!). De reden, waarom het ongedwongen haar gang gaan van de politieke oppositie den arbeid in het belang van den oorlog niet heeft gehinderd, maar juist gemakkelijk heeft gemaakt, is dat deze vrijheid van de oppositie duidelijk bewees, dat het Amerikaansche volk ten opzichte van den oorlog zelf volkomen één lijn trekt. Het is n.l. geen oorlog, die hun is opgelegd — zooals, naar Mussolini op het laatste oogenblik is gaan inzien, de Italianen hun oorlog zagen. Toen de partij van den President tegenslag ondervond bij de Congres-verkiezingen van 1942 hinderde dat geen oogenblik den gang van de oorlogvoering. En toen Dewey dit jaar tot Republikeinsch candidaat voor het Presidentschap verkozen was, kondigde hij onmiddellijk aan, dat de oorlogvoering zelf geen punt zou zijn voor debat in zijn verkiezingscampagne.

GEEN VOLKSWOEDE

Acht dagen na Pearl Harbour zei de President: „Geen dreigementen en geen gevaar zullen er ons toe kunnen brengen, de waarborgen van de vrijheid, die onze voorouders hebben vastgelegd in onze Grondwet, prijs te geven. Met al den hartstocht, die in ons is, houden wij vast aan deze verworvenheden van de menschelijken geest. Ons volk heeft zich aan deze groote belofte gehouden, en dit niet alleen in de zalen van het Congres, maar overal, waar twee of drie van onze menschen bijeen zijn.“

Misschien is het, omdat in dezen oorlog tegen het nationaal-socialisme de belangen der democratie duidelijker uitkomen dan in dien tegen den Keizer, dat er dit keer eigenlijk geen van die uitingen van volkswoede hebben plaats gehad, die den vorigen oorlog karakteriseerden. „Wij merken niets van massale opwinding”, schrijft de „American Civil Liberties Union” in een jaarboek, „men hoort niet van door den oorlog ingegeven gewelddaden, of van een eisch tot onderdrukking van afwijkende meeningen; van geen optreden van geheime politieke politie; van geen organisaties van deugdame patriotten, die op zoek zijn naar revolutionairen, en zelfs niet van vijandigheid tegen menschen van Duitsche of Italiaansche afkomst. . . De treffende tegenstelling tusschen den stand van de burgerlijke vrijheid in de eerste achttien maanden van den tweeden wereldoorlog en den eersten wereldoorlog levert wel een sterk bewijs voor de stelling, dat onze democratie zelf dezen grootsten van alle oorlogen kan voeren en toch blijven vasthouden aan de hoofdvoorwaarden der

vrijheid". Hitler zou dit niet begrijpen, maar Hitler geloofde dan ook, dat kracht wortelt in onbuigzaamheid en niet in elasticiteit.

De ondervinding heeft Amerika geleerd — al verliezen men niet uit het oog, dat Amerika in deze leenplichtig is aan twee oceanen en twee continenten — dat het mogelijk is, fascistische straffen zonder den democratischen burgerrechten geweld aan te doen. In het Gerechtshof te Washington hebben dertig personen, die verdacht werden van deelneming aan een nationaal-socialistisch revolutionair complot, kans gezien week aan week de erfelijke vrijheden, die de democratische rechtszaal biedt, te exploiteeren in een uiterste poging om hun huid te redden. Hitler was gewoon te lachen om de zachtzinnigheid van de democratie, om die vreemde neiging van liever met jury's te werken dan met concentratiekampen; en een tijd lang scheen hij gelijk te krijgen; maar Hitler lacht niet meer.

GROEI DER VAKBEWEGING

De pers en de radio, die in de maanden vóór den oorlog redelijk veel vrijheid van discussie hadden, hebben die vrijheid binnen de grenzen van militaire eischen van veiligheid ook thans behouden. Toen de President dezen zomer uit een van de Stille Zuidzee-bases een radiorede hield, die, zoo meenden zijn tegenstanders, een politiek karakter had, kregen oogenblikkelijk de andere politieke partijen — en niet alleen de Republikeinsche maar ook de Socialistische en de Anti-Drankbeweging — precies den zelfden tijd toegemeten voor hun antwoord.

Dat de Vakverenigingen vrij zijn in hun optreden is een andere aanwijzing voor de gezondheid van een democratie. Overal waar het kwam beschouwde het fascisme de vakbonden als zijn voornaamste vijanden; er waren in de Ver. Staten arbeidersvrienden, die vreesden, dat de oorlog aan de vijanden van den arbeider een voorwendsel zou geven tot vernietiging der vakverenigingen en op die manier zou leiden tot verzwakking van de heele arbeidersbeweging. Zij waren beducht, dat de Regeering gedwongen arbeid zou invoeren en zagen in hun verbeelding reeds een algemeene campagne ontstaan tegen den arbeider. Doch ook zij hebben de mogelijkheden van een arbeidende democratie onderschat.

Op den dag van Pearl Harbour waren slechts 7.000.000 personen over het geheele gebied der Ver. Staten voor den oorlog werkzaam. Een jaar later was dat getal reeds gestegen tot 17.500.000; in April 1944 omvatte het geheele arbeidsapparaat, dat zonder eenigen dwang gemobiliseerd was, het enorme cijfer van 52.500.000, waarop het sedertdien is blijven staan.

Deze geweldige aanwas, waardoor millioenen nieuwelingen in de fabrieken werden binnengebracht, zou een reactionnaire regeering een prachtige gelegenheid

hebben gegeven om de arbeidersbeweging den nek te breken. Juist omgekeerd hebben de leiders der georganiseerde arbeidersbeweging een belangrijke rol gespeeld in het op juiste wijze kanaliseeren van de steeds grootere arbeidersmassa's; leiders van vakbonden zijn voortdurend geraadpleegd, als er op hun gebied principieele besluiten te nemen waren; en zoo zal de arbeidersbeweging waarschijnlijk krachtiger en beter georganiseerd uit den oorlog te voorschijn treden dan zij in 1941 was.

Dit proces ging vergezeld van een verbetering in de arbeidsverhoudingen tusschen werkgever en werknemer. De Commissies voor Arbeidsregeling, die het Departement van Oorlogsproductie heeft ingesteld, hebben naar unaniem wordt erkend, veel bijgedragen tot de vermeerdering der productie en de verbetering van het moreel der arbeiders. De aanvaarding door de arbeidersbeweging van het standpunt, dat men gedurende den oorlog in geen enkele oorlogsindustrie tot staking zou overgaan, is weer een ander nuttig gevolg van het vrijwillige en democratische karakter der Amerikaanse oorlogvoering. In 1942 was niet meer dan een zes honderdste van één procent van den geschatten werktijd in Amerika door staking verloren gegaan; in 1943 slechts veertien honderdste van één procent. Het tijdelijk afzien van het stakingsrecht is door heel het volk beschouwd als een vaderlandslievend gebaar.

Natuurlijk vertoonde deze oorlogstijd geen vlekkeloos beeld van democratischen vooruitgang. Amerika staat na den oorlog voor ernstige kwesties, met name door de concentratie van economische macht in groote

Ritsen motoren voor zwermen nieuwe vliegtuigen.

Dit is niet het nachtleven van New York, maar een scheepsverf die dag en nacht op volle toeren draait.

ondernemingen, wat op zichzelf weer het gevolg is van het nationale program van oorlogsproductie. Tevens vlamden er gedurende den oorlog allerlei kwesties op, die niet zoozeer door den oorlog ontstonden, doch een voortzetting waren van een ouden strijd binnen de democratie — in het bijzonder de kwestie der positie van ras-minderheden.

Aan den anderen kant heeft — afgezien van enkele minderwaardige gebeurtenissen tijdens oproeren in Detroit en een staking in Philadelphia — de oorlog zelf, doordat hij het Amerikaansche volk de realiteiten van het fascisme inprentte, de menschen waakzamer gemaakt voor sommige verschijnselen van een zelfde soort beweging thuis. . . . Tallooze stemmen zijn opgegaan om de positie der minderheden te verbeteren: de herroeping van de wet op de uitsluiting der Chineezen; de beslissing van het Hoogste Hof, dat de negers recht hebben om in de Zuidelijke Staten deel te nemen aan de democratische beweging tegen het census-kiesrecht

in de Zuidelijke Staten, de oprichting van de „Fair Employment Practice Committee” om de achteruitzetting wegens rasvooroordeelen tegen te gaan, enzovoorts.

Evenals de ondergrondse verzetsbewegingen in Nederland, België en Frankrijk de liefde voor democratische betamelijkheden heeft aangewakkerd, zoo is ook in Amerika tijdens den oorlog het gevoel van trouw jegens het vaderland gegroeid, — zij het misschien zonder denzelfden vorm van heldenmoed en offervaardigheid. Er is gebleken, dat democratie — die niets anders is dan toewijding aan de gemeenschappelijke zaak — nog altijd sterker is dan het autoritaire stelsel, zelfs op het gebied, waarop dit laatste altijd gemeend heeft ver in het voordeel te staan. De oorlog stelt iedere beschaving altijd op de hardste proef. Zoolang de democratie die proef met evenveel succes doorstaat als zij het dit keer heeft gedaan, kan men er zeker van zijn, dat een volksregering behouden 'zal blijven.

INTERNATIONALE MONETAIRE VERHOUDINGEN

DOOR J. W. BEYEN

HET duurde na afloop van den vorigen wereldoorlog ongeveer zeven jaren, voordat de monetaire verhoudingen in de wereld zich konden stabiliseeren. Eerst in den loop van de jaren 1925 en 1926 keerden verschillende landen tot den gouden standaard terug en kwam een einde aan de papiergeld-inflatie, die de sociale en economische verhoudingen in een groot gedeelte van Europa gedurende jaren op losse schroeven had gezet. De rust was echter van korten duur. Een werkelijk evenwicht bestond ook toen niet. Reparatie betalingen en vooral kapitaalvlucht zouden het nieuw opgetrokken monetaire gebouw binnen een jaar hebben doen instorten, indien niet internationale credietgeving de wankelende muren had gestut. Het kapitaal, dat uit Centraal Europa naar landen als Nederland, Engeland en Amerika vluchtte, werd immer langs de wegen van het internationale crediet weder aan de landen waar het vandaan kwam teruggeleend, en daardoor bleef, in schijn, de betalingsbalans in evenwicht.

Het is zeker juist, dat een internationaal geldsysteem slechts kan functionneeren dank zij de werking van het internationale crediet. Doch slechts weinigen beseften toen, dat het internationale crediet zijn functie alleen nuttig uitoefent, zoo het wordt gebruikt tot het egaliseeren van *tijdelijke* golvingen in de monetaire verhoudingen der landen. Wordt dat crediet gebruikt tot het overbruggen van een fundamenteel gebrek aan monetair evenwicht, dan wordt daarmee slechts bereikt, dat de gaping zoo groot wordt, dat zij op een gegeven oogenblik niet meer kan worden overbrugd. In 1931, toen de economische wereldcrisis de illusie van een nieuw aangebroken millennium van wereld voorspoed had verstoord, staakte het internationale crediet niet alleen allen verderen bouw van „noodbruggen”: het brak de bestaande noodbruggen af met de snelheid waarmee slechts noodconstructies afgebroken kunnen worden. In andere termen gezegd: niet alleen werd geen nieuw crediet verleend, het op korten termijn verleende crediet werd ingetrokken. Dit plaatste de debiteurlanden voor de onoplosbare taak credieten van ongehoorden omvang

terug te betalen op een moment, dat de kapitaalvlucht uit die landen zich tot een paniek ontwikkelde.

Een periode van afbraak trad in, die aan hen, die hoopten de nachtmerrie van hun „nieuwe orde” tot werkelijkheid te maken, ongehoopte middelen in de handen speelde. De oorlog, waarvan wij thans het einde zien naderen, is zoo min veroorzaakt door den monetair en economischen chaos van de dertiger jaren, als longtering wordt veroorzaakt door een toestand van ondervoeding. Maar zij bereidde, tezamen met andere, niet economische ontaardingsverschijnselen, het terrein, waar het virus van het Nazi-dom zijn verwoestend werk ongestoord kon verrichten.

Het werk, dat op de Conferentie van Bretton Woods werd gedaan, moet worden gezien als een poging om na dezen oorlog te voorkomen niet slechts een langdurigen chaos, zooals wij dien na 1918 kenden, maar ook de schijnstabiliteit van de jaren na 1925 en daarmee de monetaire stijfkramp van de jaren na 1931. De te Bretton Woods, tusschen de vertegenwoordigers van vier en veertig landen tot stand gebrachte overeenkomst, wil, door het scheppen van twee internationale instrumenten, een spoedigen terugkeer tot geordende monetaire toestanden verzekeren en waarborgen scheppen, dat onder de grootere vrijheid in het internationale geldverkeer, die zal ontstaan zoodra de orde is hersteld, een werkelijke stabiliteit gewaarborgd blijft; nadat de in de onmiddellijke periode na den oorlog nog noodige strikte contrôle zal zijn opgegeven moet de ontwikkeling voortdurend worden gevolgd, opdat niet weder voor stabiel wordt aangezien wat op drijfzand gebouwd is.

Het belangrijkste middel daartoe is georganiseerd regelmatig overleg tusschen de monetaire autoriteiten van alle landen. Men wil na dezen oorlog niet terugkeeren tot het automatische systeem van den gouden standaard. Dit systeem werd verondersteld de coördinatie van de monetaire politiek der verschillende landen te verzekeren, doordat onderlinge afwijkingen zich steeds uitten in goudverlies van het eene en goudwinst van het andere land, als gevolg waarvan zulke afwijkingen tot geringe afmetingen beperkt zouden blijven. Tegenwoordig wil geen land zijn binnenlandsche politiek meer onderwerpen aan automatische invloeden

buiten de macht der verantwoordelijke regering. Bovendien is wel gebleken, dat de gouden standaard, evenmin als eenig ander internationaal geldstelsel, kan werken indien het internationaal economisch- en financieel evenwicht fundamenteel verbroken is. Internationale credietgeving kan tengevolge hebben, dat de goudverschepingen, die tegelijk het waarschuwingsein moeten geven en de evenwichttherstellende krachten in beweging moeten zetten, geheel uitblijven. Bovendien beschikt bijna geen enkel land over voldoende goud om door goudverschepingen de funeste krachten te neutraliseren, die door een fundamentele evenwichtsverstoring vroeger of later werden ontketend.

Een modern geldstelsel staat voor een soortgelijke taak als die, welke de gouden standaard in minder bewogen tijden in staat was te vervullen, d.w.z. het tot stand brengen van een coördinatie van de monetaire politiek der verschillende landen. Onder de huidige omstandigheden is die taak echter moeilijker. Geldpolitiek is een machtig economisch instrument geworden in de handen der regeringen en coördinatie is daardoor slechts te bereiken door onderling overleg en niet meer langs automatische weg. Om diezelfde reden kan bovendien niet meer als vanzelfsprekend worden aangenomen, dat het steeds mogelijk zal zijn tot coördinatie te komen. Er moet daarom een middel worden gevonden om, in geval coördinatie om gegronde redenen van binnenlandsche politiek onmogelijk blijkt, in onderling overleg een aanpassing te bewerkstelligen, teneinde te voorkomen, dat een der deelnemende landen, door het volgen van een afwijkende monetaire politiek, het geheele internationale geldverkeer verstoort.

De Conferentie van Bretton Woods beveelt, gelijk gezegd, de schepping van twee internationale instituten aan: het Internationale Monetaire Fonds en de Bank van Reconstructie en Economische Ontwikkeling.

Het *Fonds* zal het regelmatig overleg, waarvan hierboven gesproken werd, mogelijk maken en waarborgen scheppen, dat de resultaten van dat overleg geëerbiedigd worden. Eenzijdige devaluatie, zonder voorafgaand overleg, wordt verboden en voor devaluatie boven een zeker percentage is de toestemming van het Fonds noodzakelijk. Voorts voorziet het Fonds in een onderlinge credietverleening binnen vooraf vastgestelde grenzen, ter overbrugging van tijdelijke schommelingen in

de betalingsbalansen, die niet door andere vormen van internationaal crediet kunnen worden genivelleerd.

De *Bank* is een noodzakelijk complement van het Fonds. Zij beoogt te voorzien in de behoefte aan internationale kapitaalverschaffing (d.i. crediet op langen termijn) voor zoover zoodanige voorziening niet langs anderen weg mogelijk blijkt. Zou in die behoefte niet worden voorzien, dan zouden de door den oorlog benadeelde of verwoeste landen en de landen, wier economische ontwikkeling ten achter is, zich tevreden moeten stellen met op zijn best een uiterst langzamen opbouw, of wel zij zouden geneigd kunnen zijn de credietverleening van het Fonds te gebruiken voor financiering op langen termijn. Daardoor zouden de middelen van het Fonds worden geblokkeerd en zou deze instelling een vitaal gedeelte van haar taak niet meer kunnen vervullen.

Nederland heeft een uitnemend belang bij geordende monetaire verhoudingen in de wereld. De belangrijkste Nederlandsche grondstof is steeds geweest en zal altijd blijven de bekwaamheid en intelligentie van zijn onderdanen; zelfs in zijn landbouwproducten speelt deze grondstof een belangrijke rol. Nederland moet de producten van deze grondstof in eerlijke concurrentie met andere landen kunnen invoeren. Zonder geordende monetaire verhoudingen is die uitvoer moeilijk en de eerlijke concurrentie uitgesloten. Nederland heeft daarom te Bretton Woods van harte medegewerkt, alhoewel zijn praktische behoefte aan de materiele hulp der te scheppen instituten, naar wij hopen, geringer zal zijn dan bij menig ander land het geval is. Volgens de voorgestelde regelingen heeft Nederland tezamen met België, aan welken goeden buur het door een monetaire overeenkomst gebonden is, een vaste plaats in het uitvoerend bestuur (bestaande uit 12 tot 14 leden) van beide instellingen. Laat ons hopen, dat ook daar de producten van zijn voornaamste grondstof tot hun recht zullen komen.

De plannen van Bretton Woods bestrijken maar een gedeelte van de economische problemen, die de wereld internationaal zal hebben op te lossen. Naar de meening van sommigen, is geld niet meer dan de sleutel tot het huis der wereld-economie. Dat is zonder twijfel een onderschatting. Het ware eerder te vergelijken met het „Sesam open U” van Ali-Baba. Het is waar, dat deze spreuk geen schatten doet ontstaan, maar zonder die spreuk blijven de bestaande schatten onbereikbaar.

“De vrijheid is slechts mogelijk in een land, waar het recht sterker is dan de hartstochten”. — LACORDAIRE'S “PENSÉES LIBERTÉ”

Uit: “Het Handvest van de Vrijheid”

RUSLAND VAN VANDAAG

DOOR H. P. SMOLLETT O.B.E.

De heer Smollett is de directeur van de afdeeling voor Sowjet relaties van het Britsche Ministerie van Voorlichting. Hij heeft dezen zomer Moskou bezocht om een verdieping van de betrekkingen en een betere uitwisseling van inlichtingen tusschen Groot-Brittannië en de Sowjet-Unie te bewerkstelligen.

DIT was mijn derde bezoek aan de Sowjet-Unie. Ik ben er geweest in 1935 en in 1936, als correspondent van Engelsche bladen. Ik heb Rusland gezien in den harden strijd voor industrialisatie tijdens de Vijfjarenplannen, die de fundamenten hebben gelegd voor de groote militaire prestaties, die later de geheele wereld zouden verbazen en die zulk een krachtige

bijdrage hebben geleverd tot den ondergang van Hitler-Duitschland. Tijdens mijn vorige bezoeken heb ik de geweldige pogingen en de groote opofferingen gezien, die het volk van Rusland zich heeft getroost om zijn eenigszins achterlijken landbouwstaat te veranderen in een modernen industriestaat. Toen ik dezen zomer de Sowjet-Unie betrad vroeg ik me af, wat voor een invloed de oorlog op het volk zou hebben gehad.

Met ingehouden adem hebben wij in Engeland den terugtocht van het Roode leger in 1941 en 1942 gevolgd en later, aan het eind van 1942, het epos van Stalingrad, en, sindsdien, het ongelooflijke herstel en den zegenrijken bevrijdingsopmarsch der Russische legerscharen. We kennen ook den prijs, die onze Russische Geallieerden hiervoor hebben moeten betalen. Millioenen jonge mannen zijn in den strijd gevallen: andere mil-

lioenen zijn in slavernij naar Duitschland of naar de bezette gebieden gesleept; er is ontzaglijk veel vernield, eerst door de Russen zelf, die bij de verdediging van hun land Stalin's tactiek der „verschroeiende aarde" toepasten; later door het razende vuur van den oorlog; en tenslotte werd, wat nog was overgebleven, door den vijand op zijn terugtocht met den grond gelijk gemaakt.

Ik ben de Sowjet-Unie binnengekomen via Irak en over den weg, die gedurende den oorlog is aangelegd om het, in het kader van de pacht- en leenwet vervaardigde Britsche en Amerikaansche oorlogsmateriaal naar Rusland te brengen, de zgn. North Persia Road. In de Noordelijke gebieden van Irak kwam ik voor het eerst in aanraking met het nieuwe Roode leger, deze in vele seizoenen strijdens gerijpte en gestaalde strijdmacht. Overal groette met onze auto, die de „Union Jack" voerde, vriendelijk en correct, met velen raakten wij in vriendelijk gesprek. Men vroeg ons honderd uit over Engeland in oorlogstijd en over de bevrijding van West-Europa, die toen juist zou beginnen.

Ik heb me een paar dagen opgehouden in de drie hoofdsteden van de Trans-Kaukasische republieken: Erivan (Sowjet-Armenië), Tiflis (Sowjet-Georgië) en Bakoe, het groote olie en administratieve centrum van de Sowjetrepubliek Azerbeidsjan. In Erivan noodigde men mij uit een Shakespeare-conferentie bij te wonen. Nu was ik zeer benieuwd wat een conferentie over Shakespeare in Trans-Kaukasië, in oorlogstijd, wel om het lijf zou hebben. Maar toen ik den eersten avond een opvoering van „Hamlet" in het Staatstheater had bijgewoond, werd het me al spoedig duidelijk dat het hier een demonstratie betrof van de Sowjet-Unie tot handhaving van haar krachtige cultureele leven in oorlogstijd, niet alleen in weerwil van den oorlog, neen, juist om den oorlog. Want, zooals de Armenische commissaris voor schoone kunsten mij tijdens het festival verklaarde: het was het besef van haar groote cultureele herleving, dat de Sowjet-Unie het absolute vertrouwen heeft geschonken, dat uiteindelijk over een verruuden en barbaarschen vijand zou worden gezegevierd.

Erivan is een stad met 250.000 inwoners. Vijftien jaren geleden was het een betrekkelijk smerig provincieplaatsje in een afgelegen streek. De politiek van volledige cultureele ontplooiing van de bestanddeelen van alle nationaliteiten heeft Armenië, evenals zooveel andere republieken van de Sowjet-Unie, zelfvertrouwen gegeven. Stalin — zelf afkomstig uit Georgië in Kaukasië — heeft deze politiek steeds krachtig en persoonlijk gesteund. Tien jaren geleden begonnen de bewoners van Erivan hun stad te herbouwen. Het centrum is geheel nieuw en de bouwstijl zeer aantrekkelijk. Men heeft niet, zooals in sommige andere steden van Rusland, de fout gemaakt in het blinde weg moderne uitwassen

der West-Europeesche architectuur na te bootsen. De bouwstijl van het nieuwe Erivan is aangepast aan het landschap van Armenië. Men gebruikte plaatselijk materiaal, waaronder het roze gekleurde vulkanische gesteente genaamd „toefa": breede straten en mooie parken werden aangelegd.

Deze stad van 250.000 inwoners heeft niet minder dan zeven theaters: het Staatstheater, de Staatsopera, de Gemeentelijke Opera, de Gemeentelijke Operette, een jeugdtheater en nog twee andere, die ik wegens tijdgebrek niet heb kunnen bezoeken.

Tijdens de pauzes van de Shakespeare-conferentie heb ik vele gesprekken gevoerd met jongeren uit het gehoor, die hadden vernomen dat er een Engelschman aanwezig was. De meesten van hen spraken behoorlijk Engelsch en vertelden mij, dat ze deze taal waren begonnen te studeeren omdat ze, na den oorlog, een bezoek aan Engeland en Amerika wilden brengen. Een ieder verzekerde mij van de vriendschappelijke gevoelens van het Russische volk jegens zijn bondgenooten.

Ik ben naar Moskou en Bakoe gevlogen, via Stalingrad. De stad wier naam miljoenen in de geheele wereld kennen, die haar heldhaftige verdediging in den laten herfst en den winter van 1942 hebben gevolgd, is uiterlijk geheel verwoest. Er staat geen enkel huis meer overeind. Stukken muur en puinhoopen is alles, wat er van is overgebleven. Maar duizenden jongemannen en meisjes — vrijwilligers beneden den militairen leeftijd — zijn er heen getogen om de stad te helpen herbouwen. Bij het station zag ik een groote gekleurde afbeelding hangen van het eerezwaard, dat Konig George VI de stad heeft aangeboden als bewijs van Engeland's bewondering voor Stalingrad's staalharde verdedigers.

NATIONALE EENHEID

Mijn missie te Moskou heeft mij in contact gebracht met vele regeeringspersonen, schrijvers, journalisten, hoogleeraren en menschen van film en theater, en in den korten vrijen tijd, dien ik mij kon veroorlooven, heb ik nog gesproken met officieren van het Roode leger, studenten en kinderen. Ik noem speciaal de kinderen, omdat de Sowjet-Unie aan hen meer zorg en geld heeft besteed dan aan de andere bevolkingsgroepen. De Russische jeugd is vroolijk en opgewekt maar niettemin ten volle bewust van het groote lijden, dat hun volk heeft meegemaakt en nog meemaakt; maar het meeste werd ik getroffen door hun bescheiden zelfverzekerdheid en hun optimistische vertrouwen, dat de ouderen hen vriendelijk gezind zullen zijn en hen zullen behandelen als een klein volkje met eigen rechten. Zij stelden mij vragen over het Engelsche schoolleven in oorlogstijd, de evaluatie van de Engelsche schooljeugd, het lijden van de

Een trots lid van de „Vrouwelijke Visschers Brigade” in Rusland, die de mannen vervangt.

kinderen in de bezette Europeesche landen en over de toekomst, die, naar zij hoopten, vrede en samenwerking zou brengen tusschen hun land en hun vrienden en bondgenooten op het Europeesche vasteland en in Amerika.

De voornaamste indruk, die ik tijdens mijn bezoek aan Rusland heb gekregen, was die van de ontwikkeling tot volkomen nationale eenheid, die door den oorlog is bevorderd; van een nieuwe vergevensgezindheid ten aanzien van hen, die oorspronkelijk aan de zijde van het oude regime stonden, en van een diepen wensch naar sociale consolidatie en stabilisatie. Veel van de Russische toneelstukken en films, die ik zag, en ook de enkele boeken, die ik heb kunnen lezen, behandelden het probleem der nationale eenheid. Daar was bijvoorbeeld de film „Russische guerilla's”, waarin een dorpspriester voorkomt, die nauw samenwerkt met den secretaris van de plaatselijke communistische partij bij het organiseren van verzet tegen de Duitse bezetting. En dan het stuk „Volk van Rusland”, waarin een vroegere Tsaristische officier vrijwillig dienstneemt in het leger. Hij wordt onmiddellijk aangenomen, krijgt een commando en blijkt in karakter en militaire bekwaamheid de meerdere te zijn van een jongen man, die denkt dat zijn politieke gezindheid en afhankelijkheid alleen hem boven zijn ouderen collega plaatsen. De jongeman wordt door den politieke commissaris van den troep geducht onderhanden genomen, die dan den Tsaristischen officier beschrijft als „een intellectueel en beschaafd man, en een veel betere Rus dan jij misschien ooit zal worden”.

Veel van de jonge Russen, die ik heb ontmoet, spraken den hoop uit dat ook de Europeesche landen, die onder de Duitse overheersching hebben geleden, eenheid in den strijd voor de bevrijding mogen vinden, en deze

eenheid zullen gebruiken bij den herbouw van hun nationale leven. Men legde mij uit, dat de nieuwe privileges van de Kerk ontstaan zijn uit de omstandigheid, dat onder de Duitse bezetting de geloovigen en een groot deel van de geestelijkheid al hun moed en kunnen hebben aangewend ter bestrijding van den vijand. De Russen toonden veel belangstelling voor het probleem van het „herstel van het moreel” in de bevrijde Russische gebieden, waar drie jaren van wreede en sluwe Duitse en fascistische overheersching het weerstandsvermogen van de bevolking diepe wonden heeft toegebracht, speciaal aan een deel van de vrouwen en de jonge menschen. In dezen strijd om de uitroeiing van de fascistische gedachte in den ziel van haar slachtoffers hopen de Russen bondgenooten te vinden in hun Kerk, hun schrijvers, hun artisten en hun vrienden in het buitenland, die zich tegenover hetzelfde probleem geplaatst mochten zien.

DE OORLOG EN DE KUNST

Ik heb geconstateerd, dat de Russische schrijvers en artisten volkomen medewerking verleen om de natie, door een geestelijke aansporing, naar de overwinning te leiden. Alexej Tolstoj (Graaf Alexej Tolstoj) heeft geschiedkundige romans en toneelstukken geschreven, die ten doel hebben de jeugd van Rusland bekend te maken met de grootheid van Rusland's verleden. Hij werkt ook voor de „Staatscommissie tot onderzoek van de misdaden der Nazi's”, evenals de Eerbiedwaardige Metropoliet Nikolajov Kijev en kameraad Zhadanov, secretaris van het „Regionale comité van Leningrad” en lid van het „Politbureau” van de Communistische partij in de Sowjet Unie. Lt.-Generaal Ignatiev (vroeger Graaf Ignatiev, Keizerlijk militair attaché aan de Russische Ambassade tijdens den laatsten oorlog en thans een van de oudste generaals van het Rode leger) heeft zijn memories uitgegeven voor de jonge Communisten in een poging om de beste militaire waarden van het sterke patriotisme en de discipline van de Russische soldaten in het verleden op te wekken. Hij is verder adviseur van de Rode Leger-uitgeverij voor literatuur en schoone letteren, en draagt verder belangrijk bij tot den opvallenden opvoedkundigen vooruitgang in de militaire academies. Leonid Sobolev heeft uitstekende verhalen over het Russische zeemanschap geschreven, teneinde de jonge zeevarende generatie te inspireren. Sjolokhov heeft zoojuist een roman voltooid, gewijd aan den psychologischen ommekeer in elken soldaat van het Rode Leger tijdens den strijd voor het vaderland. Sjostakovitsj heeft twee symphonieën gecomponeerd. De eerste beschrijft de beproeving van Leningrad en de tweede is de muzikale uitdrukking van het nieuw-gegroeiende gevoel van vertrouwen en trots ten aanzien van zijn landgenooten.

Een aantal van de nieuwste boeken en ook eenige tooneelstukken behandelen de problemen der persoonlijke relaties, van vriendschap, liefde, huwelijk en gezin. De jonge menschen zijn klaarblijkelijk aan het zoeken naar een nieuwen levensstijl, die in de politieke en sociale structuur van de Sowjet-Unie een gepaste, persoonlijke zeggingskracht moet hebben. De groote wensch naar consolidatie vindt, na het zwoegen en streven tijdens de Vijfjarenplannen en de beproevingen van den strijd, uitdrukking in het herstel van het geloof in de waarden van het gezin. De Russische vrouw heeft, tijdens de „ijzeren jaren” van de gigantische industrieele successen voor en gedurende den oorlog, toen zij zooveel werk van den man moest overnemen, bijzondere prestaties verricht. Rusland hoopt dat zijn vrouwen na den oorlog in staat zullen zijn zich meer aan hun gezinnen te wijden en een generatie van kinderen voortbrengen, die vrij zal zijn van de weëen en ellenden van den oorlog en vol vertrouwen in de toekomst. Het „gemengde” onderwijs op middelbare scholen is afgeschaft om het den meisjes mogelijk te maken voor hun specialen taak als echtgenoot en toekomstige moeder te worden opgeleid. Het instellen van speciale eere teekens van het moederschap is slechts een uitwendig symbool van het streven naar respect en hulp voor de moeders van Rusland. Andere en meer practische administratieve maatregelen zijn reeds genomen, als geldelijke bijstand aan moeders van groote gezinnen. Verder is beloofd dat er nog meer en betere scholen en kinderbewaaraaplaatsen zullen worden ingericht. De uitvoering van de echtscheidingswetten is verscherpt en er zijn bepaalde voorzorgsmaatregelen genomen ten behoeve van de meisjes en moeders, in een eventueele woelige na-oorlogse periode op sociaal gebied.

MOSKOU HERLEEFT

Moskou voelde dezen zomer, dat de overwinning nabij was en zag er veel vrolijker uit dan in de twee eerste jaren van den oorlog. De camouflage is verwijderd van de muren van het Kremlin, de Staatsopera en de Moskousche universiteit. De autobussen zijn nieuw opgeverfd. In de etalages verschijnen weer goederen, die men drie jaren lang heeft moeten ontberen. De theaters zijn elken avond uitverkocht en in de „Bolsjoi” (Groote Opera) ziet men in de pauze de mooie parade-uniformen van de officieren van het leger, die met verlof zijn, en hun dames zien kans om, ondanks de schaarste aan materiaal, smaakvol gekleed voor den dag te komen. In de Bolsjoi heb ik twee onvergetelijke voorstellingen van de balletten „Lac des cygnes” en „Don Quichotte” bijgewoond.

Kort voor mijn vertrek werd de première gegeven van een nieuw stuk, „Zoonen van de drie rivieren.” Het is het verhaal van het verzet in Parijs en in Moskou

en de steeds dieper wordende stroomen, waarin de overblijfselen van de Duitsche cultuur aan de Spree verzinken.

In sommige Moskousche restaurants werd ook gedanst. De prijzen waren hoog, maar de gelegenheden waren niettemin uitverkocht. Ze werden den heelen nacht door gevuld door officieren met verlof, boeren van de collectieve boerderijen „die een dagje naar de stad toe kwamen,” arbeiders, die in hun fabriek een recordprestatie hadden verricht en hiervoor werden beloond, en auteurs en artisten — de rijk beloonde aristocratie van Rusland. In den Tsjaikowski-hal, die kort voor den oorlog werd voltooid, hoorde ik een concert van Engelsche en Russische muziek, dat speciaal gegeven was ter viering van het tweejarig bestaan van het Engelsch-Russische pact. Sjostakovitsj, Prokoviëff, Orolov — allen vooraanstaande Russische musici — waren persoonlijk aanwezig en een van de beste zangers van de Moskousche opera zong Engelsche en Schotsche volksliederen voor een enthousiast publiek.

ZORG VOOR DE JEUGD

Maar al de artistieke ontspanning en afleiding vormen slechts een klein deel van het Russische leven op den vooravond van de overwinning. Aan de fronten gaat de strijd voort met onverminderde hevigheid. In de bevrijde gebieden worden schier bovenmenselijke pogingen aangewend om het normale leven weer te herstellen, de vernielde woonsteden te herbouwen, het vee en de gereedschappen terug te brengen naar de collectieve boerderijen, de scholen en ziekenhuizen te heropenen en, bovenal, om ziekten te bestrijden en het gezondheidspeil onder de halfverhongerde bevolking omhoog te brengen. De bibliotheken worden weer aangevuld vanuit een centraal boekenfonds, waartoe ook de Geallieerden bijdragen. Speciale inrichtingen zijn geopend, die zich ontfermen over verwaarloosde kinderen en oorlogsweezen. Ik heb er een bezocht in de buurt van Moskou, en was diep geschokt door de verhalen, die de kinderen me vertelden over de Duitsche wreedheden. Een grooten indruk maakte de buitengewone prestaties van de overwerkte leeraren en opvoeders op me, om deze kinderen door opvoeding, kunstzinnige bezigheid, les in handenarbeid en onderricht in landbouwwakken terug te brengen tot het normale leven. Eenige van deze scholen zijn speciaal gesticht ten behoeve van kinderen van guerillastrijders en helden van het Roode Leger, die op het slagveld zijn gesneuveld. Ze worden de Soevarov-scholen genoemd, naar een van Rusland's grootste generaals uit de 18e eeuw. Op deze Soevarov-scholen wordt vooral aandacht besteed aan muziek-, dans- en schilderonderwijs, handenarbeid en ook aan de militaire opleiding. Hier wordt, zou men kunnen zeggen de élite van de nieuwe generatie ge-

vormd. Ik vroeg eenigen kinderen wat zij wilden worden. De meesten gaven den voorkeur aan wetenschap en kunst; maar er waren er ook die beroepsmilitair wilden worden. Sommigen antwoordden eenvoudig: „we willen ontwikkelde menschen worden.”

Het probleem van de opleiding van geschoold personeel, dat de administratieve functies in het land na den oorlog zal uitoefenen, wordt bestudeerd door het „Comité der Sowjet-Unie voor hoogere opvoeding.” Er zijn plannen voor een uitwisseling van Russische studenten met studenten uit het buitenland, de oprichting van speciale instituten voor hen, die door den militairen dienst hun studie hebben moeten staken, en het verplaatsen van onderwijsinstellingen naar bepaalde afgelegen gebieden, waar de oorlog het noodzakelijk had gemaakt, dat de jongens van 14 jaar en ouder in de oorlogsindustrie gingen werken.

Het „Staatscomité voor den heropbouw” is bezig plannen te maken voor den wederopbouw der verwoeste streken. De voorzitter van dit comité, Professor Alabyan vertelde me dat er, waar eenigszins mogelijk, „tuinsteden” met huizen voor een of twee families, parken, gemeenschappelijke kinderspeelplaatsen, groote wascherijen, bibliotheken enz., zullen worden gebouwd inplaats van de huurkazernes en overbevolkte stadswijken. Het volk wil privé, „op zich zelf” wonen en het wil goede fysieke omstandigheden voor zijn gezinsvorming.

Alles, wat ik te Moskou hoorde en zag, bevestigde mijn geloof, dat alle hoop bestond op vriendschappelijke relaties tusschen Rusland en zijn bondgenooten. Rusland's beslistheid om al zijn energie te wijden aan den wederopbouw van het land en voort te gaan met de uitvoering van de plannen tot opvoering van den levensstandaard der bevolking, was merkbaar in alles wat de leiders en het volk zeiden en dachten. De oprechte geestdrift voor de beslissingen van Teheran en het Engelsch-Russische verdrag was overal merkbaar en bleek o.a. uit wat men hoorde in privégesprekken, wat men las in de artikelen in de kranten, wat op de scholen werd onderwezen, wat men zag op de vele aanplakbiljetten en door de postzegels, die als beeltenaar de gekruiste vlaggen van Engeland, Amerika en Rusland toonen, en die in het begin van 1944 voor het eerst in omloop werden gebracht.

Het was duidelijk, dat elke Rus zich, na de groote bijdrage van zijn land tot de gemeenschappelijke overwinning, gerechtigd voelt tot het respect van zijn bondgenooten, en dat hij hoopt op hun vriendschap. De Russen voelen, dat zij een groot aandeel hebben gehad en dat zij veel hebben gegeven; ze voelen, dat ze veel kunnen bijdragen tot de stabilisatie der wereld; ze hopen op materieelen bijstand maar, bovenal, op een geestelijk verkeer met de groote cultuurcentra in West-Europa en de Nieuwe Wereld.

In Stalingrad hielpen de vrouwen met puinruimen.

*„Nooit is 't verdronken land verloren.
Holland is aan het diep ontgroeid
Straks zal het land, uit vloed geboren
Weer door zijn dijken zijn omschoeid.”*